

**ДО
АКРЕДИТАЦИОННИЯ СЪВЕТ
НА НАОА**

ДОКЛАД

**НА
ПОСТОЯННАТА КОМИСИЯ ПО СОЦИАЛНИ И ПРАВНИ НАУКИ, СИГУРНОСТ И
ОТБРАНА
ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗВЪРШЕНОТО ОЦЕНЯВАНЕ ПО ПРОЦЕДУРА ЗА
ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТ ОТ РЕГУЛИРАНИТЕ
ПРОФЕСИИ
„ПРАВО“
В ЮРИДИЧЕСКИЯ ФАКУЛТЕТ НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“**

Уважаема госпожо Председател на АС на НАОА,

Постоянната комисия по социални и правни науки, сигурност и отбрана представя на Вашето внимание настоящия доклад за резултатите от извършеното оценяване по процедурата за програмна акредитация на специалност от регулираните професии „Право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Докладът е разработен в съответствие с чл. 88а, ал. 5, т. 2 от ЗВО и чл. 33, ал. 1, т. 2 и чл. 35, ал. 1 от ПДНАОА и приетите от Акредитационния съвет на НАОА (20.10.2016 г.) критерии за програмна акредитация на специалностите от регулираните професии в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в европейското пространство за висше образование (ESG)- част 1 /1-10/ и по смисъла на чл.78, ал. 3 от ЗВО.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА АКРЕДИТАЦИЯ

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТ ОТ РЕГУЛИРАНИТЕ ПРОФЕСИИ В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ (ESG) - ЧАСТ 1 (1-10) И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 78, АЛ. 3 ОТ ЗВО

IV. ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ЧАСТ

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

№ по ред	Решения	Номер и дата на протокол / дата на извършено действие
1	Откриване на процедура от АС	Прот. № 3/07.02.2019 г.
2	Утвърждаване на състав на ЕГ от АС	Прот. № 4/21.02.2019 г.
3	Извършено посещение на ЕГ във ВУ	18 – 20 март 2019 г.
4	Обсъждане и приемане на доклада на ЕГ от ПК	Пр. № 11/15.05.2019 г.
5	Обсъждане и приемане на доклада на ПК и изпращането му до ВУ за становище	Пр. № 19/06.08.2019 г.
6	След изтичане на срока по чл. 35, ал. 2 от ПДНАОА (относно становището на оценяваната институция) ПК предоставя доклада на АС	

Определената от Акредитационния съвет Експертна група по процедурата е в състав:

1. проф. д-р Иван Стоянов – Университет за национално и световно стопанство – ръководител;
2. доц. д-р Константин Пехливанов – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“;
3. Христо Георгиев Кутиев – докторант в Института за държавата и правото при БАН.

Наблюдаващ процедурата – доц. д-р Екатерина Салкова – член на ПКСПНСО.

Софийският университет е получил институционална акредитация с оценка 9,61 на 20.09.2018 г. за срок от шест години и има акредитация за специалността от регулираните професии „Право“, образователна и квалификационна степен „Магистър“, дадена на 16.01.2014 г. за срок от шест години с оценка 9,24.

Юридическият факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е основан през 1892 г. и към настоящия момент е структуриран в 7 катедри: Катедра „Теория и история на държавата и правото“, Катедра „Административноправни науки“, Катедра „Конституционноправни науки“, Катедра „Гражданскоправни науки“, Катедра „Наказателноправни науки“, Катедра „Трудово и осигурително право“ и Катедра „Международно право и международни отношения“. Във факултета се провежда обучение в 2 професионални направления (3.6. Право и 3.4. Политически науки (Специалност „Международни отношения“)). С решение на Акредитационния съвет от 31.05.2018 г. е установено

спазването на определения **капацитет** за обучение по професионално направление 3.6 „Право“ в ОКС „магистър“ по специалност “Право” от **2700 студента**. В ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ се осъществява обучение в ОНС „доктор“ по **16 докторски програми** („Теория на държавата и правото. Политически и правни учения“, „Конституционно право“, „Административно право и административен процес“, „Гражданско и семейно право“, „Граждански процес“, „Наказателнопроцесуално право“, „Трудово право и обществено осигуряване“, „Международно частно право“, „Международно публично право“, „Право на Европейския съюз“, „Наказателно право“, „Криминалистика“, „Информационно право“, „Правна информатика“, „Римско частно право“ и „Финансово право“).

Според създадената от Министерството на образованието и науката рейтингова система (<http://rsvu.mon.bg/>) през периода 2012 - 2018 г. Софийският университет заема първо място между университетите в страната, обучаващи студенти в ОКС „магистър“ в професионално направление 3.6 Право. Тези данни поставят на челно място Юридическия факултет на СУ като най-авторитетен и предпочитан юридически факултет в страната.

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА АКРЕДИТАЦИЯ

С Решение от 16.01.2014 г. (Протокол № 1) Акредитационният съвет на НАОА дава програмна акредитация на специалност от регулираните професии „Право“ с ОКС „Магистър“ в ЮФ на СУ, на основание обща оценка по критериите 9,24 (девет цяло двадесет и четири стотни) със срок на валидност на акредитацията 6 (шест) години и капацитет от 2 700 (две хиляди и седемстотин) студенти.

Акредитационният съвет е дал следните препоръки:

1. Да се разшири библиотеката на Юридическия факултет и да се осигури подходящо хранилище. *Срок: декември 2015 г.*

2. Да се оборудват аудиториите на Юридическия факултет със съвременни технически средства - мултимедия, микрофон тип брошка и т.н. *Срок: декември 2015 г.*

3. Да се развият и насърчат допълнителни форми за извънучебна заетост на студентите от специалност „Право“, като кръжочна дейност, участие на студенти в състезания по право и др. *Срок: постоянен, с ежегодно отчитане.*

Във връзка с осъществяването на следакредитационен контрол, въз основа на доклада на Постоянната комисия за следакредитационно наблюдение и контрол, Акредитационният съвет на 31.05.2018 г. взема следните решения:

1. Утвърждава доклада на ПК за САНК относно следакредитационното наблюдение и контрол по изпълнение на препоръките, формулирани в решението на Акредитационния съвет от 16.01.2014 г. (протокол № 1) при програмната акредитация на специалност от регулираните професии „Право“ за образователно-квалификационната степен „магистър“ в СУ „Св. Климент Охридски“, с обща оценка 9,24 (девет цяло и двадесет и четири стотни).

2. Акредитационният съвет констатира, че СУ „Св. Климент Охридски“ е изпълнил препоръки № 1 и № 2 и изпълнява препоръка № 3, формулирани в решението на Акредитационния съвет от 16.01.2014 г. (протокол № 1) при програмната акредитация на специалност от регулираните професии

„Право“ за образователно-квалификационната степен „магистър“, с обща оценка 9,24 (девет цяло двадесет и четири стотни).

3. Софийският университет „Св. Климент Охридски“ не превишава капацитета на специалност от регулираните професии „Право“, определен с решение на Акредитационния съвет на НАОА.

В резултат на проверката се установява, че Юридическият факултет активно изпълнява препоръка № 3, в съответствие с определения за нея постоянен срок, видно от представения доказателствен материал и публично достъпната информация. Изпълнението на първите две препоръки в определенията за тях срокове е констатирано с решение на АС на НАОА.

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТ ОТ РЕГУЛИРАНИТЕ ПРОФЕСИИ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ/ESG/- ЧАСТ 1 /1-10/ И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 78, АЛ. 2 ОТ ЗВО

СТАНДАРТ 1. ПОЛИТИКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 1.1. При извършване на обучение в специалността от регулираните професии се поддържа и развива политика за осигуряване на качеството, която се оповестява и е част от стратегическото управление на висшето училище.

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ има създадена, официално приета и действаща система за управление на качеството (СУК). Тя е изградена специално за нуждите на университета и съобразена със съвременните световни стандарти за качеството на обучението и на научните изследвания. Като концептуална рамка при изграждането на системата са следвани и приложени основните принципи и положения, заложиени в стандарта БДС EN ISO 9001:2008 „Системи за управление на качеството. Изисквания“, а развитието на системата се осигурява в съответствие с резултатите от ежегодните одити по ресертифициране. С цел непрекъснато повишаване на качеството се провежда ежегодно кампания по номиниране и връчване на отличие „Знак за качество“, в която се отличават екипи или отделни представители на университетската общност, които допринасят съществено за развитието на системата за управление на качеството. Отличията са в три категории: устойчиво развитие, успешна промяна и значима иновация. Системата за управление на качеството (СУК) обхваща мониторинг на учебния процес, научноизследователския процес, административното обслужване, социално-битовото обслужване на студентите, реализацията на студентите и възпитаниците на Университета, взаимодействието с външната среда, като целта е повишаване на удовлетвореността на клиентите (заинтересованите страни) чрез непрекъснато проследяване и отговор на техните изисквания и очаквания; осигуряване на водеща позиция на Университета и структурните звена въз основа на функциониране в съответствие с високи критерии / изисквания за изпълнение; изпълнение на всички дейности в Университета в съответствие с установените правила/стандарти/процедури; обосновани подобрения във всяка университетска дейност. За СУК са информирани всички

---

* Оценяването се извършва съгласно приетите от Акредитационния съвет Методика за оценяване по критериалната система на НАОА и Правила за гласуване на процедури за акредитация и за оценяване на проекти.

преподаватели в професионално направление 3.6. Право, а спазването ѝ се осъществява от всички структури на Юридическия факултет.

По 1.1.1.

Образователната политика на СУ и на ЮФ като основно структурно звено на СУ се осъществяват в съответствие с общата нормативната уредба в областта на висшето образование и с вътрешните актове на СУ. Мисията, визията и целите на СУ са документирани в Наръчника по качество и в Мандатните програми на ректорското ръководство на СУ „Св. Климент Охридски“, а основните му задачи са определени в чл. 2 от Правилника за устройството и дейността на СУ (ПУДСУ). Образователната мисия на ЮФ се вписва в общата мисия и стратегически цели на СУ и се осъществява в съответствие с тях при съобразяване на спецификите на професионалното направление, като се отчитат и Стратегията за развитието на висшето образование в България за периода 2014-2020, приета с решение на Народното събрание от 26.02.2015 г. и Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, приета с решение на Народното събрание от 21.01.2015 г. Академичният състав на ЮФ има за цел да постигне високо качество при обучението на студентите, докторантите и специализантите, както и поддържането му в постоянно съответствие с изисквания на европейската и националната правна наука; нуждите на юридическата практика и индивидуалните интереси на обучаемите. Образователните програми за обучението в ПН 3.6. Право, специалност от регулираните професии „Право“ са в съответствие с развитието на европейските стандарти за качество и се доближават до водещите европейски и световни образци. Юридическият факултет е активен член на Ротердамската правна мрежа (Rotterdam Law Network, RLN) и членува в Европейската асоциация на юридическите факултети (ELFA: <https://elfa-edu.org/>).

Факултетът си поставя следните конкретни задачи: поддържане на академичен екип от най-добри преподаватели по специалност „Право“ в страната, преподаващи на съвременен равнище и въз основа на последните достижения на правните науки; организиране и провеждане на учебен процес, съобразен с изискванията на ЗВО и Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионална квалификация „юрист“ и сравним с най-добрите традиции за обучение по право в ЕС; съобразяване на учебния и изследователския процес с европейския и световния опит в юридическото образование, с нуждите на практиката от специалисти с висше юридическо образование и с потребностите на младите хора за динамично развитие; поддържане и развитие на формите за практическо обучение на студентите и докторантите в професионално направление 3.6 Право – стажове, кръжоци, участие в състезания за решаване на казуси и др.

По 1.1.2.

В Юридическия факултет се спазват стриктно правилата на създадената, официално приета и действаща в СУ „Св. Климент Охридски“ Система за управление на качеството (СУК). Наръчникът по качество е приет от АС на СУ с решение по Протокол № 9 от 29.04.2015 г. Мерките за повишаване на качеството заемат ключово място в планирането на дейности за осигуряване на конкурентоспособност на Юридическия факултет. Системата за управление на качеството обхваща основните звена на

университета – 16 факултета и 3 департамента, и е изградена в съответствие с изискванията на стандартите за осигуряване на качеството в европейското пространство за висше образование (ESG). Системата за управление на качеството е публично оповестена, разяснена и достъпна за всички членове на академичната общност. Основните положения, свързани със същността, принципите, стандартите и процедурите за функциониране на системата се съдържат в Наръчника по качеството на СУ. Чрез включването на конкретни действия в Календара на дейностите по осигуряване на качеството и в Годишния план за работата на Експертния съвет (Университетската комисия по качеството) се осигурява отчетност, публичност и подкрепа при вземането на стратегически решения за управление на качеството. Цялостната дейност на ЮФ за оценяване и контрол на качеството на обучението е подчинена на процедурите по управление на качеството, действащи в СУ. Изградена е всеобхватна система, включително до ниво катедра, която прави предложения до деканския съвет за промяна на процедурите и се отчита пред Факултетния съвет на ЮФ. Основните звена в структурата на СУК са:

1. *Университетски център по управление на качеството.* Функциите на Центъра по качество са определени в Наръчника по качество и в Правилника за устройството и дейността на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (ПУДСУ). Центърът има отделен правилник за дейността си.

2. *Експертен съвет по качеството* (Университетска комисия по качеството) – в състава на Експертния съвет, който функционира като университетска комисия по качеството влизат ръководителят на Центъра по качеството, представители на факултетите, на департаментите, на ректорската администрация, на студентите, докторантите и работодателите. За осигуряване на външен поглед и експертна помощ при планиране и осъществяване на стратегически действия по качеството в състава на Експертния съвет са включени още външен експерт по качеството и двама представители на потребителите на кадри, които са специалисти по изследване на тенденциите на пазара на труда и връзката между бизнеса и образованието.

3. *Факултетни комисии по качеството* (през 2018 г. съставът на ФКК е обновен с решение по Протокол № 12 от 11 септември 2018 г.). Ръководят се от заместник-декан, в състава им се включват представители на катедрите, на студентите, на докторантите и на потребителите на кадри (конкретно в ЮФ – представител на Висшия адвокатски съвет).

4. *Катедрени отговорници по качеството* – те осигуряват взаимодействието на катедрата с Факултетната комисия по качеството и подпомагат събирането на данни за ефективно функциониране на СУК.

По 1.1.3.

Активното въвличане на преподавателския състав в научноизследователската дейност в съответствие с разбирането за висше образование, основано на високи научни постижения, е потвърдено с решение на Академичния съвет от 13 юли 2016 г., съгласно което в разпределението на годишната заетост на академичния състав е заложено минимум 90 часа от общо 540 часа да бъдат използвани и отчитани от преподавателите изцяло за научноизследователска дейност. Решението гарантира равномерно разпределение на натовареността на преподавателите с аудиторна, извънаудиторна и изследователска дейност. В съответствие с решението е изменен и Правилникът за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ. В

ЮФ е изградена и функционира научноизследователска инфраструктура със следните основни функции: включване на преподаватели, докторанти и студенти в изпълнение на научноизследователски проекти; подпомагане и стимулиране на научноизследователската активност на академичния състав и провеждане на периодичен анализ и оценяване на резултатите от НИД. През периода на самооценка е създадена нова организация за систематизиране на информацията, свързана с научната дейност, в интернет-страницата на Университета, както и електронна система за научноизследователските проекти, която дава възможност за електронно проследяване на процесите на кандидатстване, изпълнение и отчитане на проектите, финансирани от външни за СУ източници. Информацията за научната дейност на преподавателите и докторантите е лесно проследима чрез функциониращата електронна система „Авторите“. Качеството на извършваните в СУ научни изследвания е признато както на национално, така и на международно равнище, което е видно от резултатите в рейтинговите системи и наградите за научни постижения, присъждани през годините на отделни учени и на Университета като цяло. През 2016 г. Университетът е удостоен с наградата за научна организация с най-висок брой научни резултати през изминалата година съгласно данните от Web of Science. H-факторът на СУ според Web of Science го поставя на второ място в националната класация след този на БАН.

Критерий 1.2. Управление на качеството на образованието

По 1.2.1.

Ефективността на системата за качество в СУ се проследява редовно чрез ежегодни прегледи по качеството, които са заложи и регламентирани като дейност в Наръчника по качеството. Според правилата веднъж годишно ректорското ръководство извършва преглед на функционирането на СУК. Прегледът има за цел да осигури функциониране на системата чрез постоянно подобряване на качеството. В СУ е въведена индивидуална атестация на научно-преподавателския състав с включени критерии за атестиране на научната дейност с тежест една трета от цялостната оценка (като публикации, участия в различни проекти, ръководство на докторанти, участия в процедури по ЗРАСРБ). Разработено е предложение за планиране и отчитане на натовареността на академичния състав, което включва научноизследователските постижения в индивидуалните планове и отчети. В ЮФ периодично се обсъжда и огласява ефективността и резултатите от функционирането на СУК и се предприемат действия за нейното усъвършенстване. Прегледите на дейността на системата за контрол на качеството на обучението имат за цел повишаване на качеството на обучение и усъвършенстване на системата за контрол на качеството. Това се постига чрез официално предприети, санкционирани и огласени мерки за подобряване на качеството на обучението. Индивидуалното планиране на труда на преподавателите от ЮФ се основава на общата регламентация в ПУДСУ. Съгласно чл. 61 катедрените съвети разпределят между своите членове дейностите, свързани с учебната заетост. Член 115, ал. 1, т. 1 изисква от всеки преподавател да изпълнява добросъвестно своята преподавателска и научноизследователска дейност в съответствие с длъжностната характеристика и утвърдения план за дейността си. В чл. 116 е регламентирана годишната норма на преподавателска заетост, определяна от Академичния съвет. Към настоящия момент официално определената

норма на годишна заетост е 360 часа (приравнени към упражнения), от които не по-малко от 270 часа аудиторна заетост. За осигуряване и поддържане на качеството на академичния състав се провеждат процедури съобразно законовите разпоредби и вътрешните актове на СУ. В съответствие с изискванията на Правилата за атестиране на научно-преподавателския състав при ЮФ на СУ се провежда атестиране на преподавателите, което се основава на оценките на учебно-преподавателската, научно-изследователската и административната дейност, квалификацията и академичната етика. В рамките на отчетния период членовете на ФКК и на Комисията по атестирането са взели участие в редица целеви форуми и обучения по функционирането на системата в СУ (вкл. обучение на членовете на Атестационните комисии във факултетите и департаментите, което включва представяне на последните промени в университетската система по качество и по-специално запознаване с новата процедура за атестиране на преподавателите, както и среща с представители на Факултетната комисия по качеството и атестационните комисии с цел споделяне на добри практики и обсъждане на дискуссионни въпроси по приложението на системата за атестиране на преподавателите и осигуряването на подкрепа на факултетите при подготовката за процедури по акредитация според променените критерии на НАОА).

В ЮФ редовно се провеждат проучвания на студентското мнение, като основните цели на проучванията са да се получи обратна връзка от студентите по широк кръг въпроси, свързани с основните дейности на ЮФ – качеството на обучението, организацията на учебния процес, административното обслужване, условия за обучение, практическа подготовка и др. Чрез проучванията се осигурява аналитична информация, която става основа за вземане на управленски решения за промени, свързани с обучението на студентите, организацията на учебния процес и административното обслужване. За периода на самооценка в ЮФ са проведени **общо 7 проучвания на студентското мнение** сред студенти в специалността „Право“: (1) Проучвания за удовлетвореността от учебния процес – през 2013 г., 2014 г., 2016 г. и 2018 г.; (2) Проучвания за целите на атестирането на преподаватели: през 2013 г. – проучване за качеството на работата на асистентите; през 2015 г. – проучване на студентското мнение с цел изготвяне на индивидуална оценка за работата на отделни преподаватели; през 2017 г. – проучване на студентското мнение с цел изготвяне на индивидуална оценка за работата на всички преподаватели. Вътрешните одити са част от СУК и са подробно регламентирани в Наръчника по качеството на СУ. Организирането и протичането на вътрешните одити е регламентирано в специално разработена за целта „Процедура за провеждане на вътрешен одит“. Одитирането се извършва по определен годишен график, с въпросници и програма за провеждане на вътрешен одит за всеки отделен факултет. В периода декември 2016 – март 2017 г. определените със Заповед на ректора екипи от вътрешни одитори са провели вътрешен одит в 16-те факултета на СУ с цел проверка на документооборота в организационното звено, на спазването на регламентирани работни инструкции и правила, на взаимовръзките на звеното с другите организационни звена. От заключенията от проведения през 2016 г. одит на инспекторите „Студенти“ в ЮФ на СУ е видно, че одиторският екип констатира **отлична работа на инспекторите**, организирана документация, бърз и лесен достъп до електронния вариант на

документи и информацията в СУСИ. През 2018 г. е извършен вътрешен одит на процедурата за хонорироване на преподаватели в ОКС „Бакалавър” и ОКС „Магистър” в ЮФ на СУ. Одитът е осъществен от УЦУК въз основа на заповед № РД-19-86/23.03.2018 г. на ректора на СУ и е проведен на 17 април 2018 г. по специално разработената за СУ „Процедура за провеждане на вътрешен одит“. Целта на одита е да се установят организацията, принципите и начинът на работа при хонорироване на преподавателите. Проверени са документооборота и функционалните и административните взаимовръзки на ЮФ с другите организационни звена в СУ. В обхвата на одита са включени всички заинтересовани страни, участващи в процеса на хонорироване в ЮФ – деканското ръководство и инспекторите по учебна дейност във факултета. За резултатите от одита е изготвен доклад от одиторите, в който са описани добрите практики, прилагани от ЮФ в одитираната дейност и са формулирани 2 предложения за подобряване на работата на служителите в ЮФ.

По 1.2.2.

С решение на Академичния съвет от 2 март 2016 г. е приет Етичен кодекс на Софийския университет, който е публично достъпен на интернет страницата на СУ. С приемането на Кодекса академичната общност на университета изразява волята си да осигури добри научни практики и готовност да се придържа към стандартите, установени от Европейската научна общност, в която научната етика е детайлно регламентирана. С оглед на решаването на етични проблеми, възникнали в процеса на научното изследване и обучението, са създадени **постоянна Етична комисия** и специализирани етични комисии. При назначаването на членовете на Етичната комисия ректорът се допитва до деканите на факултети, директорите на департаменти и ръководителите на обслужващи звена и се ръководи от качествата на лицата и тяхната компетентност. В състава на Етичната комисия ЮФ има двама представители, единият от които е студент. За защита на резултатите от своята научноизследователска и развойна дейност, университетът провежда политика в областта на интелектуалната собственост (ИС) на популяризиране, защита и комерсиализация на цялата интелектуална собственост, създавана или развивана от наетите лица и студентите в Университета, включително създавана в сътрудничество с външни организации. Във връзка с това на 7.12.2016 г. са приети от Академичния съвет Правила за управление на правата на интелектуална собственост.

Защитата на академичните права и свободи в СУ се гарантира и чрез създаването и функционирането на институцията **академичен омбудсман** (първият встъпва в длъжност още през 2004 г. и е първият академичен омбудсман в България), който като безпристрастен арбитър разрешава конфликти и осигурява поверителна и неформална подкрепа на студентите и преподавателите. В качеството си на посредник, омбудсманът се застъпва за справедливо разрешаване на споровете и отстоява правата на членовете на академичната общност. Той информира и се стреми да отговаря на индивидуални запитвания на заинтересованите лица. Академичен омбудсман през отчетния период е представител на ЮФ.

В ЮФ е създадена организация и са предприети мерки за превенция на академичните измами и за защита на интелектуалните продукти. В съответствие с развитието на националната правна уредба и предприеманите на централно ниво от МОН мерки, продължава да се

развива и цялостната политика и практика по отношение на създаването на комплексна система от процедурни правила, методи и средства за проверка на оригиналността и автентичността на дисертационните работи. В процеса на обучение се спазват етичните норми, залегнали в Етичния кодекс на Софийския университет, като се отчита и спецификата в обучението по специалността от регулираните професии „Право“. Осигурена е организация за недопускане на преписване и изпитни измами, както и на плагиатство. Системата за установяване на плагиатство в СУ, както и различните педагогически, технологически и административно-нормативни подходи и решения за превенция на плагиатството и измамите са представени и обсъдени на организирания и проведен в СУ на 6 ноември 2018 г. национален форум на тема „Антиплагиатство и академизъм – проблеми и решения.“.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 1:

- *Обучението по специалност „Право“ се осъществява в съответствие с мисията, целите и задачите на СУ и на ЮФ и в пълно съответствие с действащото в страната законодателство в областта на висшето образование;*
- *В СУ е изградена и ефективно функционира система за управление на качеството. Специализирани органи по качеството са създадени както на университетско равнище, така и на ниво факултет и катедри. Изградената организация за управление на качеството на учебния процес и свързаната с него преподавателска дейност е ефективна и надеждна;*
- *Обучението в ЮФ е подчинено и се контролира съобразно изградената в СУ система за управление на качеството, като са съобразени спецификите на обучението във факултета;*
- *Вътрешните одити се извършват планово, по график от сертифицирани вътрешни одитори, преминали успешно през специално обучение;*
- *В ЮФ на СУ се прилагат правилата за етични отношения, за недопускане на прояви на дискриминация, изпитни измами и плагиатство.*

Изискванията на Критериалната система на НАОА по Стандарт 1 са изпълнени, за което е представен доказателствен материал.

СТАНДАРТ 2. РАЗРАБОТВАНЕ И ОДОБРЯВАНЕ НА ПРОГРАМИТЕ

Критерий 2.1. ЮФ на СУ извършва обучение, като прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на учебната документация (квалификационни характеристики, учебни планове и програми и др.) при съдействието на представители на партньорски организации, студенти и други заинтересовани страни.

По 2.1.1.

Образователната политика на ЮФ на СУ се осъществява в съответствие с нормативната уредба в областта на висшето образование и стратегическите документи на университета. Стратегическите цели и приоритети на СУ и ЮФ отразяват в максимална степен основните цели на висшето образование на Съвета на Европа: подготовка на студентите за активна гражданска позиция и за бъдещата им трудова кариера; подпомагане на личностното развитие на

студентите; стимулиране на научните изследвания и иновациите.

Образователните дейности в ЮФ на СУ се планират и осъществяват в съответствие с изискванията за обучението по професионално направление 3.6 Право, определени в Наредбата за единните държавните изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионалната квалификация „юрист“. Съдържанието на учебната документация се основава на принципите, залегнали в основата на общото европейско образователно пространство – качество, мобилност, национална специфика и отвореност.

Учебната документация за обучението по професионално направление „Право“ се разработва съобразно Правилата за организация на учебната дейност в Юридическия факултет. Спазват се стриктно нормативните и вътрешните актове: ЗВО; ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ; Наредбата за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити във ВУ; Наредбата за държавните изисквания към съдържанието на основните документи, издавани от висшите училища, Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“, Правилника за образователните дейности в СУ, Наръчника по качеството, Общоуниверситетски стандарт за учебна документация. Вътрешните актове са подробни и прецизни и се актуализират своевременно. **Учебната документация за обучението по специалността от регулираните професии „Право“** е разработена в съответствие с целите на образователно-квалификационната степен и изискванията за качеството на обучение и отговаря на изискванията на Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалност „Право“ и професионална квалификация „юрист“ (Наредбата) и вътрешните актове на СУ и ЮФ.

Учебната документация за обучението на студентите в специалност „Право“ включва:

- Квалификационна характеристика;
- Учебни планове за обучение по специалност „Право“ – редовна и задочна форма на обучение в ОКС „Магистър“;
- Учебни програми и въпросници на изучаваните дисциплини;
- Ежегоден график на учебния процес;
- Въпросници за държавен изпит.

Квалификационната характеристика за специалност от регулираните професии „Право“ е основен документ, който определя целите на обучението, обхвата и равнището на теоретичните, практическите и допълнителните професионални знания и умения, които трябва да се придобият студентите, както и перспективите за професионалната им реализация. Целта на обучението по специалността от регулираните професии „Право“ е студентите да придобият теоретични знания и практически умения, които да им позволят успешно да се реализират в различните сфери на правоприлагането. Броят на часовете, предвидени за лекции и на часовете, предвидени за практически занятия, се определя конкретно за всяка учебна дисциплина. Броят на часовете по задължителните дисциплини по чл. 7, ал. 2 от Наредбата е съобразен с изискването за минимален хорариум по съответната дисциплина. Определянето на броя на кредитите за всяка дисциплина се извършва в зависимост от нейното съдържание и преценката за необходимото време за преподаване и за самостоятелна работа на студентите. При разпределянето на хорариумите и кредитите се спазват строго държавните изисквания и вътрешно-университетския стандарт.

Задължителните дисциплини са определени в съответствие с чл. 7, ал. 2 и ал. 4 от Наредбата. В учебния план на специалност „Право“ в ЮФ на СУ се предвидени *изпити по 35 задължителни дисциплини*. Наред с определените в чл. 7, ал. 2 от Наредбата задължителни 19 учебни дисциплини и на основание чл. 7, ал. 4 в учебните планове са включени като задължителни още 16 дисциплини, включително криминалистика, римско частно право, правен режим на интелектуалната собственост и спорт. *Избираемите дисциплини са 51*. Факултативната дисциплина е една – „Латински език“. На студентите се предлага избор от средно дванадесет изборни дисциплини на година. Хорариумът на изборните дисциплини е 30 часа. До 2016 г. изборните дисциплини формират 3 специализации – Правораздаване, Публична администрация, Международно право и международни отношения. *Хорариумът на обучението в учебния план за редовна форма на обучение е 3570 часа*, в съответствие с изискването на чл. 6, ал. 1 от Наредбата за минимален хорариум на обучението не по-малко от 3 500 учебни часа. В учебния план за *задочната форма хорариумът е 2142 часа*, съответстващ на изискването на чл. 6, ал. 2 от Наредбата за задочната форма на обучение минималният хорариум да е не по-малко от 60 % от минималния хорариум за редовната форма. Съотношението между задължителните към избираемите дисциплини е 78% : 22% при десет избираеми дисциплини (минималният брой избираеми дисциплини, който се изисква през петте години курс на обучение, е 10). Чрез такова разпределение акцентът на обучението се концентрира върху задължителните дисциплини, даващи базисни знания по основните правни отрасли. Същевременно на студентите е осигурена възможност да индивидуализират обучението си съобразно интересите им в дадена област на правото и да допълнят познанията си с изучаване на такива дисциплини, които отговарят на академичните им интереси.

Учебният план за редовната форма на обучение по специалността определя 4 задължителни учебни практики – по конституционно право, по административно право и процес, по наказателно и търговско право и по граждански и наказателен процес. Всяка от тях е с хорариум от 40 учебни часа и се провеждат в рамките на определения от учебния план семестър на втори до пети курс. Така се осигуряват специфични за правото компетенции по практическо запознаване с дейността на институциите. В съответствие с Общоуниверситетската процедура за условията и реда за прилагане на Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ЕСТК) учебните планове за двете форми на обучение определят и кредитите за всяка учебна дисциплина и учебна практика. В съответствие с чл. 11, ал. 1 от Наредбата учебният план за обучението по специалността „Право“ предвижда полагането на *3 държавни изпита* – по публичноправни науки, гражданскоправни науки и наказателноправни науки. С успешното им полагане студентите придобиват ОКС „магистър“ по СРП „Право“. Учебните програми по отделните дисциплини, които са включени в учебните планове за обучение по специалност „Право“, определят целите и задачите на обучението по съответната учебна дисциплина; структурата и обема на учебното съдържание и предметните връзки с други дисциплини, което се отразява в кратка анотация; наименованието на темите и подтемите; необходимото време за преподаване и за извънаудиторна работа; названието и вида на упражненията (семинарни, лабораторни, практически) с необходимия хорариум; организацията на оценяването; литературни източници. Като форма на контрол за всички учебни дисциплини е

предвидено те да завършват със семестриален изпит.

Процедурите за разработване и оценяване на програмите са уредени във вътрешните актове на СУ. Учебните програми са достъпни на интернет страницата на ЮФ. Стремехът на преподавателите в ЮФ е програмите за обучението по специалността „Право“ да съответстват на принципите на иновативното съвременно обучение. Програмите в ЮФ са разработени в съответствие със съвременните постижения на науката и имат ясно изразени очаквани резултати. В разработването, одобряването и наблюдението на програмите участват висококвалифицирани учени. Програмите се анализират и обновяват своевременно при възникнала необходимост с оглед динамиката на законодателството и с цел да бъдат в съответствие със съвременните постижения на науката.

В ЮФ се прилага система за натрупване и трансфер на кредити. *Определянето на професионалната квалификация за ОКС „магистър“ по професионално направление 3.6 Право, се основа на анализи за потенциалните работни места и проучвания на регионално, национално и международно ниво относно развитието на пазара на труда.* Анализи на потенциалните работни места се изготвят периодично от факултета и отделните катедри, като тези анализи са пряко обвързани с проучвания на развитието на пазара на труда на регионално, национално и международно ниво. Процесът е двустранен, защото нерядко потенциалните работодатели първи провеждат анализ на образователните програми, предлагани от ЮФ, и проявяват конкретен интерес към студентите и завършилите специалността „Право“. Студентите от ЮФ участват ежегодно в дни на отворените врати и подобни по формат събития, организирани от институции на съдебната власт. Юридическият факултет съдейства на адвокатски, нотариални кантори и кантори на частни съдебни изпълнители за провеждане на стажантските им програми и подбор на студенти. Интересът към специалността остава висок – за последната година за специалност „Право“ са кандидатствали близо 2000 души като първо желание.

Степента на заинтересованост на кандидат-студентите се анализира въз основа на кандидатстудентските кампании. Отчита се динамиката на интереса към специалността „Право“, вкл. и на базата на статистическата информация. Анализират се тенденциите към спад или увеличаване на интереса към специалността, като се проследява както броят на кандидат-студентите, вписали специалността „Право“ сред своите желания, така и броят на посочилите я като първо желание, и броят на записалите се студенти. През последните години е осъществена активна дейност, насочена към запознаване на потенциални кандидат-студенти с условията на обучението в СУ. Анализите на заинтересоваността на кандидат-студентите са довели до промяна на формата на кандидатстудентските изпити за специалност „Право“ – български език и литература и история на България, провеждани съвместно с Историческия факултет и Факултета по славянски филологии.

По 2.1.2.

ЮФ поддържа връзка и организира редовни срещи под различни форми с работодатели за проучване на тяхното мнение, за техните очаквания към младите специалисти и за изразяване на степента на удовлетвореност от подготовката на кадрите, които вече са започнали работа при тях.

Целенасочени проучвания сред работодатели за идентифициране на изисквания на практиката към подготовката на студентите се правят:

- *текущо* – чрез анкетиране на работодатели; в рамките на контактите с организации и институции по време на текущи практики, държавна практика и летни практики;
- *периодично* – чрез провеждане на планирани изследвания на работодателското мнение от Центъра по управление на качеството на СУ, както и чрез участие на представители на работодателските организации в организирани от ЮФ работни срещи и кръгли маси за обсъждане на проблема за връзката обучение – практика/пазар на труда; чрез срещи с потребителите в рамките на съвместни проекти.

Успоредно с текущото проучване на мнения на работодатели, екип на ЮФ работи и по концепция за цялостно актуализиране на учебните програми в рамките на проект, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, чрез Европейския социален фонд. През 2013 г. – 2015 г. е реализиран проект BG051PO001- 3.1.07.0020 - Актуализиране на учебните програми в Юридическия факултет.

Мнението на работодателите и тяхната оценка за подготовката на възпитаниците на СУ, и в частност на ЮФ на СУ, се отчита и чрез организираните *форуми на кариерно развитие и кариерни изложения*. Проучване с цел актуализиране на програмите се прави и чрез Кариерно изложение „Дни на кариерата“ в СУ, както и чрез провеждане на Уъркшоп - подготовка за Националните дни на кариерата, организиран от Центъра за кариерно развитие на СУ и Job Tiger. Чрез тях водещи компании от различни браншове предлагат своите стажантски програми и свободни позиции; провежда се форум за запознанства с хората, които избират лично новите служители на компанията; улеснява се намирането на стаж или работа; осигурява се участие в интересни презентации и тренинги, както и среда за контакти с работодатели и за информация за бъдеща кариера.

По 2.1.3.

По всяка учебна дисциплина за обучението по специалността от регулираните професии „Право“ има разработена учебна програма. Програмите са публично достъпни на официалната интернет страница на ЮФ, рубрика „Катедри“. Във всяка учебна програма е посочено учебното съдържание за лекционния курс, семинарните и практическите упражнения, начините за формиране на крайната оценка по тази дисциплина, препоръчителна литература, конспект за изпит. В единната стандартна за СУ бланка за учебна програма са включени полета за начина за оценяване - курсова работа, проект и т.н. Преподавателят на първото занятие запознава студентите с изискванията за текущ и краен контрол по дисциплината, както и останалите изисквания в процеса на обучение, вкл. относно методите на оценяване.

В рамките на отчетния период дисертационните работи за присъждане на ОНС „доктор“ и НС „доктор на науките“ преминават през регламентирани в ЗВО и ЗРАСРБ процедури. На всеки етап има механизми, чрез които да се установи липса или наличие на некоректност или измами, като представяне на тримесечни и шестмесечни отчети на докторантите пред научните ръководители и катедрените съвети, годишни атестации на докторанти (одобрени от катедрен съвет и от Факултетен съвет), апробация на дисертационен труд, който се разглежда от катедрен съвет въз основа на нарочна заповед. Научното жури по публичната защита в своите становища и решения регистрира автентичността и оригиналността на дисертационния труд.

По 2.1.4.

Периодично се правят сравнения с юридическите факултети на други висши училища в България, чиито учебни планове и учебни програми са достъпни на интернет страниците на съответното ВУ. В ЮФ на СУ се осигурява обучение по голям брой базисни задължителни учебни дисциплини от преподаватели на основен трудов договор, като са осигурени и надграждащи изборни дисциплини според интересите на студентите и актуалните потребности на практиката.

Анализът на данните показва, че в ЮФ на СУ е намерен баланс в съотношението между задължителни и изборни дисциплини. Информация за съдържанието на учебните планове и програми за специалността „Право“ в други висши училища в чужбина се получава чрез преподавателския обмен, реализиран по програмата „Еразъм“ и договорите на СУ. Това дава възможност на преподавателския състав да се запознае с най-новите тенденции в областта на юридическото образование и да ги приложи в обучението на студентите от специалност „Право“ в ЮФ. Програмите, по които се извършва обучението в ЮФ на СУ са *съвместими* с аналогични програми във висши училища в други държави. Завършилите студенти са добре приети в чужди университети за надграждане на знания, което позволява професионална мобилност на студентите и на завършилите специалност „Право“. Информация за учебни програми в ЕС се получава и посредством участието на Юридическия факултет в Ротердамската правна мрежа и в Европейската асоциация на юридическите факултети.

По 2.1.5.

В СУ са разработени процедури за *наблюдение и анализиране* на програмите в съответствие с европейските, националните и институционалните нормативни изисквания относно структурата на учебните планове за отделните ОКС в професионалните направления; наименованията и съдържанието на учебните дисциплини, включени в учебните планове на специалностите от съответното професионално направление; структурата на академичната година по семестри, седмици и часове в зависимост от професионалните направления, в които обучава СУ; разпределението на учебните кредити в учебните планове за задължителните и задължително избираемите дисциплини; броят на кредитите за всяка дисциплина, в зависимост от нейното съдържание и време за преподаване; кредитите, предвидени за свободно избираемите дисциплини и др. В СУ действа утвърдена система за разработване, одобрение, наблюдение и обновяване на учебната документация за всички степени и форми на обучение. Тази система е изготвена в съответствие със ЗВО и всички действащи нормативни изисквания в областта на висшето образование.

Учебната документация за обучението на студентите по специалността „Право“ в ЮФ се разработва от седемте профилирани катедри. Основните елементи на учебната документация - учебен план и учебни програми на изучаваните дисциплини, се обсъждат от Факултетния съвет на ЮФ, представят се на Учебната комисия на СУ и се предлагат на Академичния съвет за утвърждаване. Своевременно се актуализират учебните програми, въвеждат се нови избираеми дисциплини и се коригира хорариумът на основните.

През периода на самооценка с решения на Факултетния съвет са

направени актуализации на учебните програми по 19 задължителни дисциплини в съответствие с изводите от анализа, изработен по проект BG 051P001 – 3.1.07-0020 „Актуализиране на учебни програми в Юридическия факултет“ по ОП „Човешки ресурси“.

В ЮФ е обособена длъжността „Инспектор учебна дейност“, като част от отговорностите на този инспектор е да следи за това учебната документация за обучението по специалността „Право“ да отговаря на параметрите за учебна документация, утвърдени в СУ „Св. Климент Охридски“. В доклада самооценка подробно са посочени предприетите действия по обновяване на програмите, насочени към усъвършенстване на учебния процес и гарантиране на качеството на резултатите от него.

По 2.1.6.

Мненията на работодателите се вземат предвид при планирането на учебното съдържание и при разработване на нови учебни програми. Въз основа на доклада „Анализ на структурата и съдържанието на учебните програми за специалностите в ЮФ в съответствие с конкретните потребности на бизнеса и изискванията на пазара на труда на микрониво“ и направеното собствено проучване сред студенти и практикуващи юристи (адвокати, съдебни изпълнители, синдици, съдии) е извършено актуализиране на учебните програми по специалността „Право“. Проучването е извършено измежду общо 99 юристи, представители на различни юридически професии. Повече от половината анкетирани - 52.1%, са посочили, че имат стажантска програма в тяхната кантора или организация. В доклада самооценка са посочени подробно резултатите от проведеното проучване. Мнението на работодателите по отношение на учебните планове и програми за обучение по специалността „Право“ се отчита и чрез участието на представители на работодателите във Факултетната комисия по качеството (представител на Висшия адвокатски съвет) и в държавните изпитни комисии (представители на Върховния касационен съд, Върховния административен съд или върховните прокуратури). *Сътрудничеството с реални и потенциални работодатели и отчитането на мнението им може да се оцени като отлично.*

По 2.1.7.

В СУ е създадена *ефективно действаща процедура* за периодично анализиране и обновяване на учебната документация, отнасяща се до качеството на обучението по факултети и специалности. Според предвидената в правилника процедура, промените в учебната документация се обсъждат на катедра, Факултетен съвет, след това в Учебните комисии на университета – съответно за бакалаври и за магистри. Всяка една промяна се одобрява окончателно от Академичния съвет.

В учебните планове за специалността „Право“ на ЮФ присъждането на кредити (ECTS) е съобразно приетата „Общоуниверситетска процедура за условията и реда за прилагане на Европейската система за трансфер и натрупване на кредити“. Обучението по учебен план предвижда придобиването на минимум 60 кредита за учебна година, които се разпределят по учебни дисциплини (задължителни, избираеми и факултативни), форми на практическо обучение и държавен изпит. Предвидените за учебна дисциплина, практическо обучение или държавен изпит кредити се присъждат след получаване на положителна оценка (не по-ниска от среден 3,00) за усвоени знания и умения. Предвидените в учебния

план и присъдени след получаването на положителна оценка кредити се вписват в дипломата за завършена образователно-квалификационна степен и в европейското дипломно приложение. Броят кредити за специалностите, по които се извършва обучение само за придобиване на ОКС „магистър“ е не по-малък от 300 кредита, като по 15 кредита са присъдени на задължителните три държавни изпита. *Осигурено е хармонично разпределение на кредитите на студентската заетост по семестри, като в някои от тях има минимално превишение над базовите 30 кредита за семестър.*

Предвид определеното съотношение между хорариума на лекциите и часовете за практически занятия, може да се направи извод, че е осигурено балансирано разпределение на общия хорариум, като съотношението в отделните семестри е различно, с оглед на предвидените в тях задължителни и избираеми дисциплини, както и провеждането на учебни практики.

В съответствие с чл. 10 на Наредбата, обучението по специалността включва и задължителна учебна практика. Учебният план за редовната форма на обучение определя като задължителна учебната практика по конституционно право, административно право и административен процес, наказателно и търговско право и наказателен и граждански процес. Практиката се провежда в рамките на учебната година и курса, в който се изучава съответната дисциплина. Задължителните учебни практики се провеждат по графици в Народното събрание, съда, общините и други държавни органи. Практиките се организират от катедрите съобразно дисциплината, към която са относими. Графиките се изготвят ежегодно в съответствие с продължителността на семестрите. Всяка катедра ежегодно определя и преподавателите, които ръководят практиката за съответната учебна година.

Организацията на учебния процес за обучението по специалността „Право“ се осъществява в съответствие с общите изисквания на СУ. Учебният процес и в двете форми на обучение – редовна и задочна се организира в учебни години. *Учебният процес в редовна форма* на обучение се организира и в учебни семестри, учебни седмици, учебни дни и учебни часове. Учебната година е с продължителност не по-малко от 30 седмици и се разпределя на два семестъра от по 15 седмици. Разписът на учебните занятия се утвърждава за всеки семестър от декана на факултета по учебни часове за учебни седмици. *Учебният процес в задочна форма* на обучение се организира по учебни години в учебни цикли от очни занятия в съответствие с учебния план. Учебният процес за всяка форма на обучение се осъществява по ежегоден график, който включва: началото и края на всеки семестър или цикъл очни занятия; началото и края на изпитните сесии; ваканциите. *Графикът на учебния процес* на СУ се определя ежегодно със заповед на ректора на СУ. Той важи и за ЮФ като основно структурно звено на СУ и е публично достъпен на интернет страницата на СУ в рубриката „Студенти“. В заповедта се определят точните дати за продължителността на всеки семестър, на сесиите за всеки семестър, на почивните дни и на ваканциите. Учебната година за студентите в редовна форма на обучение по специалността „Право“ в ЮФ на СУ се открива обичайно на 1 октомври. Цикълът очни занятия за студентите от задочна форма на обучение се провежда в два семестъра – зимен (през м. септември) и летен (през м. февруари). Разписът на учебните занятия за всеки семестър се обявява своевременно преди началото му на интернет страницата на ЮФ. След

приключването на всеки семестър се провежда сесията за него. Графикът за сесията се изготвя от инспектор „Учебна дейност“ и се обявява на интернет страницата на ЮФ.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 2:

- В СУ и ЮФ са регламентирани правила за разработване и одобряване на програмите, въз основа на които се постигат целите на образователния процес за изграждане на висококвалифицирани юристи;
- Ясно е определена квалификацията, получавана в резултат на обучението, същата отговаря на точното ниво в Националната квалификационна рамка за висше образование и Квалификационната рамка на Европейското пространство за висше образование, и е оповестена публично на интернет страницата на университета;
- Съотношението между задължителни, избираеми и факултативни дисциплини, предвидени в учебните планове и програми в ЮФ на СУ, както и организацията на лекционните и семинарните занятия, разпределението на часовете и съставянето на програмите, са в съответствие с нормативните изисквания, като регулярното провеждане на занятията, предпоставено от преподаването от лица само на първи ОТД, при това достатъчен брой, осигурява отлична теоретична подготовка на студентите;
- Учебните програми по специалността „Право“ са разработени според заложените държавни нормативни изисквания, задаващи стандартите за провеждане на обучение по специалностите от регулираните професии;
- Електронният достъп на студентите до учебните програми и учебните планове осигурява прозрачност, достъпност, по-голям контрол и води до повишаване на качеството на обучение;
- Въвеждането на нови учебни планове и програми и изменението в съществуващите се осъществява, като задължително се вземат предвид мненията на студентите и на потребителите на кадри и при спазване на всички установени правила и процедури. При определяне съдържанието на учебните програми се отчита мнението на студентите чрез анкетни проучвания, както и на потребителите на кадри, като информацията от проучванията се събира и анализира по предвидения във вътрешните актове ред.

Изискванията на Критериалната система по Стандарт 2 са изпълнени, за което е предоставен доказателствен материал.

СТАНДАРТ 3. ОБУЧЕНИЕ, ПРЕПОДАВАНЕ И ОЦЕНЯВАНЕ, ОРИЕНТИРАНИ КЪМ СТУДЕНТИТЕ

Критерий 3.1. Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на студентите в процеса на обучение на съответното професионално направление.

По 3.1.1.

Една от ключовите образователни задачи на ЮФ е да предложи висококачествени образователни услуги, ориентирани към интересите на студентите, потребителите на кадри и обществото като цяло, предвид това, че за адекватното регулиране на обществените отношения юридическата подготовка още на университетската скамейка е основополагаща. Учебният

план е отговор на заданието в квалификационната характеристика. Съставлящите го задължителни, избираеми и факултативни дисциплини постигат целите и осигуряват подготовката и компетенциите на студентите, които се съдържат в квалификационната характеристика. В него са определени хорариумът по всяка дисциплина, формата на контрол и кредитните точки съгласно Системата за натрупване и трансфер на кредити. Указана е и формата на завършване – държавни изпити и е посочена продължителността на всички видове практики по време на обучението. Факултетът е използвал максимално ресурсите по реализирания европейски Проект (BG 051P001-3.1.07-0020) „Актуализиране на учебните програми“, финасиран по Оперативна програма „Управление на човешките ресурси“. Учебното съдържание по отделните дисциплини се актуализира според най-новите достижения на правната наука в България и в Европейския съюз, като се включват и резултатите от научноизследователската дейност на преподавателите от ЮФ. Характерът на занятията е балансиран – семинарните занятия са в съотношение на хорариума между 1/4 и 1/2 спрямо хорариума на лекциите; курсовите проекти и задачи, рефератите и есетата присъстват в голяма част от дисциплините с общоправна насоченост и при изборните дисциплини, предвид профилирането според интересите на студентите.

По 3.1.2.

ЮФ предлага много повече и разнообразни форми на включване в извънучебна дейност на студентите от предвидената в Наредбата (НЕДИПВОСППКЮ) възможност за включване в *правни клиники*, като много често съдържанието се задава единствено и само от самите студенти. Допълнително улеснение за подобни дейности в посока отдолу-нагоре създават и социалните мрежи, които дават поле за свързване на студентите в общности по предпочитания, възгледи, каузи и мн. др. Чрез различните форми на практически занимания се създават и надграждат необходимите за всеки юрист професионални качества: самостоятелност и отговорност, компетентност за учене, комуникативна и социална компетентност – всички форми предлагат възможности за развитие на способности за аргументиране на позиция, а за международните прояви (състезания и симулирани съдебни процеси) студентите се изправят пред предизвикателството да общуват пълноценно на два от официалните езици в ЕС и в глобален мащаб – английски и френски език. Набляга се на професионални компетентности – всички форми предполагат събирането и обработването на комплексна специализирана информация, която да бъде приложена към решавания казус или изгражданата позиция, максимално приближаващи студентите до реална професионална среда. Реализирани са *множество кръжочни форми*, като *кръжокът по Гражданско и семейно право* е с близо половинвековна история, а повече от 15 години действа *кръжок по Наказателно право*. През първия семестър на всяка учебната година студентите в кръжока по наказателно право посещават Върховния касационен съд и Конституционния съд, а през учебната 2017/2018 г. е разширен кръга на държавните структури, с чиято дейност се запознават – организирани са посещения в Софийския затвор и в Централната комисия за борба с трафика на хора. През втория семестър се провежда заключителна сесия на кръжока, на която студентите представят свои писмени разработки по избрани от тях теми в областта на наказателното право. В дискусиите по представените разработки участват и практикуващи юристи, което допринася в значителна

степен за апробиране на практика на теоретичните знания. Регулярно се провежда кръжок по Конституционно право, както и по Римско право.

Активно се развиват *студентски състезания* по Римско право, Гражданско и търговско право и др. Повишаването на интереса на студентите към участие в такива състезания е мотивирало членовете на катедра „Наказателноправни науки“ да организират Национално състезание за решаване на наказателноправен казус, проведено за пръв път в периода 11-13 май 2018 г. На национално ниво студентите от ЮФ на СУ се отличават в състезанията по гражданско и търговско право, по наказателно право и в състезанието по медиация, организирано от Център за разрешаване на спорове с финансовата подкрепа на Фондация Америка за България през 2017 г. *В периода 2013 – 2018 г. над 120 студенти от специалност „Право“ в ЮФ на СУ вземат участие в поредица международни състезания по право в областта на: международното публично право, правото на Европейския съюз, международното частно право (търговски арбитраж и медиация) и международно наказателно право. Участието в международни състезания осигурява възможност за реална самооценка на подготовката на студентите и преподавателите и допълнително допринася за повишаване на качеството на образованието чрез заимстване на добри практики от други държави. Чрез създадените предпоставки за приемственост между състезатели и треньори се осигурява институционална памет и добри традиции в участието в състезания, за които е показателна успеваемостта на възпитаниците на ЮФ в редица международни състезания: по симулативен съдебен процес по международно право към Международния съд към ООН (Telders International Law Moot Court Competition) през 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 и през 2018 г.; по право на Европейския съюз за Централна и Източна Европа (Central and East European Moot Competition (CEEMC)); по международен търговски арбитраж “Willem C. Vis”, Виена; по симулативен съдебен процес по международно право към Международния съд към ООН Philip C. Jessup; за човешки права към ELSA (European human rights moot court competition); по право на Европейския съюз (European Moot Court Competition (EMCC) под патронажа на първия генерален адвокат на Съда на Европейския съюз, провеждано ежегодно в гр. Кавала, Гърция; по право на Европейския съюз (European Law Moot Court Competition (ELMC)); по търговска медиация, организирано от Международната търговска камара в Париж (International Commercial Mediation Competition); по медиация и преговори на Виенския център за международен търговски арбитраж (IBA-VIAC CDRC VIENNA MEDIATION AND NEGOTIATION COMPETITION); по Международно наказателно право в Нюрнберг (25-28 юли 2018, <https://www.nuremberg-moot.de/index.php?id=314>). Конкретните данни за участието на студентите и тяхната успеваемост са представени в доклада самооценка и в допълнителния доклад, представен по време на проверката от ЕГ. Ръководството на ЮФ осигурява активна подкрепа за студентите – участници в състезанията – както организационна, така и финансова. Участието на студентите в международните състезания повишава международния авторитет и разпознаваемост на ЮФ.*

В ЮФ се развива активно и клубна дейност на студентите чрез организираните от Клуб на юриста „Теодор Пиперков“, от Студентската юридическа общност „Нексус“ и от Клуб Дебати – СУ „Св. Климент Охридски“ публични лекции и дискусии по актуални теми. Студентите проявяват активност и в дейността на Европейска асоциация на студентите-юристи

(ELSA) – към момента на изготвяне на доклада самооценка в ELSA-България членуват 69 студенти, 58 от които са от ЮФ на СУ. С подкрепата на ЮФ са организирани редица събития, инициирани от ELSA: ежегодно *състезание по дебати на правни теми*; провеждане на семинари по случай ELSA Day - на теми „Правата на човека“, „Gender Equality“, „Трафик на хора, незаконна имиграция и незаконно преминаване на границите“, „Свобода на словото. Защита на журналистическите източници. Източници и право на информация“; Участие в съставянето на международни правни доклади в рамките на системата от национални ELSA организации под научното ръководство на преподаватели от ЮФ. В процес на изграждане е *Студентското общество за конституционализъм и демокрация*, което подпомага дейността на кръжока по Конституционно право и организира издаването на електронен бюлетин и публикации.

В ЮФ на СУ се реализират и други форми на извънучебна дейност: *семинари, научни сесии, школи, академии* и др. Към Катедра „Теория и история на държавата и правото“ функционира семинар „Право на информационното общество“; провеждат се ежегодно Студентска научна сесия по Обща теория на правото, Школа „Модерното общество“, през 2017 г. е поставено началото на организирането на симулация на римски съдебен процес, а през 2018 г. – на Студентска научна академия „Ребус“. По инициатива на ЮФ на СУ през 2016 г. е създадена Балканската асоциация по римско право и римскоправна традиция - *Societas pro Iure Romano* (SIR.), организираща през 2016 г. (по повод 125-та годишнина от основаването на ЮФ) Първи конкурс за научни изследвания и статии на млади автори на тема „Римското право и римскоправната традиция в съвременното право“. Важен стимул за високи постижения на студентите е отличието „Студент на годината“.

Студентите от ЮФ на СУ активно участват в *стажантските програми* на Народното събрание, Президентството, Министерския съвет, Висшия съдебен съвет, Омбудсмана и на други държавни институции или други организации. ЮФ участва активно и в проектите „Студентски практики“ към МОН, което осигурява възможност за допълнително практическо обучение на студентите.

По 3.1.3.

Чрез системата на периодично допитване до студентите се установява степента им на удовлетвореност от параметрите на обучението по специалността „Право“. Сред почти половината от обучаваните в периода 2013 – 2016 г. студенти са проведени анкетни проучвания. Критерите са: „регулярност на провежданите занятия“; „интерес към изучаваните дисциплини“; „използвани методи на обучение“. От анализа на резултатите може да се направи извод за удовлетвореност на студентите от изучавания материал и от придобитите знания.

По 3.1.4.

В учебния процес се използват възможностите както на традиционните методи и форми на обучение, така и на съвременните методи и подходи. Учебните дисциплини завършват с изпит, който е предшестван от колоквиуми, решаване на казуси, извършване на законодателни проучвания в рамките на семинарните упражнения. При обучението наред с традиционните (лекция, беседа, дискусия, разработване на конспекти, реферати, доклади, проучване на научна литература,

нормативни актове, изготвяне на курсови и дипломни работи и др.) все по-успешно се използват възможностите на интерактивните методи: брейнсторминг, есета, казуси, ролеви игри. При поднасянето на материала, в проверките и в самостоятелната работа със студентите се използват съвременни информационни технологии. Такива са мултимедийните технологии (напр. презентации), които се използват при провеждането на лекции и семинарни занятия, поставянето на задачи на студентите онлайн (по ел. поща или в Мудъл). Осигурен е достъп до правно-информационни системи. Студентите имат възможност за развитие на ранна научна изява чрез публикуване в рубриката „Млади автори“ на авторитетното специализирано правно списание „Съвременно право“. Допълнително мотивиране за постигане на високи резултати студентите получават от потребители на кадри чрез награди за различни постижения или стипендии.

По 3.1.5.

Установените процедури за оценяване на студентите отговарят на нормативната база: ЗВО, НЕДИПВОСППКЮ, ПУДСУ и Правилника за образователните дейности в СУ. Университетът създава условия за функциониране на европейска система за трансфер на кредити във висшето образование. Организацията на изпитните процедури е в съответствие с нормативните актове, като се прецизира за нуждите на юридическото образование. Формата на проверката на знанията по всички задължителни дисциплини е провеждането на изпит – устен или писмен (три форми: разработване на тема, решаване на тест или решаване на казус), самостоятелно или колективно. Информационното осигуряване на процеса е добро, протоколите за всеки изпит се генерират от информационната система СУСИ 4 и се получават от инспекторите в ЮФ лично от преподавателя и се връщат по същия начин. Всеки издаден протокол има уникален номер. При насрочването на изпитни дати задължително се съгласуват предпочитанията на студентите с оглед на взаимното уважение между двете страни и гарантирането на диалогичност. Промяната на датите на изпитите се извършва със заповед на Декана, като тази промяна се оповестява изрично.

Резултатите от писмените изпити се обявяват в 14-дневен срок, с което се зачита напълно правото на студента да бъде информиран за начина, по който е измерено нивото на постигнатите знания по шестобалната система. Преподавателите са задължени да посочат приемно време за достъп до проверените писмени работи и устно пояснение за определената оценка на знанията на съответния студент, което гарантира прозрачност и отчетност на процеса по оценяване. В съответствие с Наредбата, обучението по СРП „Право“ завършва с полагане на държавни изпити по публичноправни, по гражданскоправни и по наказателноправни науки. Съставите на конкретните държавни комисии се определят със заповед на ректора. Сесиите се провеждат два пъти годишно, като сроковете им се определят в учебния план. Всеки от държавните изпити е писмен и устен, като писмените държавни изпити са анонимни.

В държавните изпити за специалността „Право“ в периода 2013 – 2018 г. участие са взели повече от 120 представители на практиката.

По 3.1.6.

Текущ мониторинг и периодичен анализ се осъществяват чрез Университетския център за управление на качеството в СУ и Лабораторията

за анализи и проучвания. Ефективността на структурите и дейността им по управление на качеството на образованието периодично се обсъждат на семинари, работни съвещания, дискуссионни клубове, заседания на Катедрени съвети, Факултетни съвети, Общи събрания. Въпросите на качеството най-често са обект на внимание на заседанията на катедрите и на Факултетния съвет. Въпросите на качеството на обучението се разглеждат подробно и в годишните отчети на деканите пред ОС на факултета. Всяка година се правят проверки на учебната документация – протоколи от семестриални и държавни изпити, на главни книги и записи по студентското състояние, състояние на документооборота в ЮФ и катедрите.

Осигурени са възможности на студентите за проява на критичност с цел подобрене. През 2018 г. е проучено студентското мнение относно протичането на учебния процес и резултатите от него, в рамките на което са анкетирани 446 студента. Резултатите са обобщени в аналитичен доклад и се отчитат при вземане на съответните решения за подобряване на обучението. В тази насока се отчитат и резултатите от обратната връзка от работодатели и партньорски организации. Значителна част от асистентите са практикуващи адвокати или магистрати, служители или експерти в различни държавни органи.

По 3.1.7.

Правилата за разглеждане на жалби се съдържат в Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“ (чл. 36в и чл. 36г), Етичния кодекс на академичната общност на СУ „Св. Климент Охридски“ (чл. 24 и сл.) и Правилата за работа на Етичната комисия на СУ „Св. Климент Охридски“. Етичната комисия се състои от 9 членове, и включва 6 хабилитирани преподаватели от различни факултети, 1 нехабилитиран преподавател с докторска степен, 1 студент или докторант и 1 представител на административния или на помощния персонал. Тя се назначава за срок от четири години от ректора, който определя и нейния председател. Проблеми на качеството се решават и въз основа на студентските молби и жалби. В ЮФ е изградена организация за своевременно реагиране и отговаряне на студентите чрез Отдел „Студенти“, Деканат и деканското ръководство. Оценките за резултатите от управлението на качеството и инициативите за разрешаване на проблемите се обсъждат периодично от деканското ръководство и административния персонал. Информацията за проблеми, свързани с учебния процес и качеството на образованието, се получава по време на обратната връзка на преподавателите със студентите по време на занятия. Всеки един преподавател в началото на учебната година определя веднъж седмично в програмата си време за консултации на студенти, в което се коментират и разрешават проблемите в прекия образователен процес. Предоставена е възможност, по лично усмотрение на всеки преподавател, да изисква обратна връзка чрез кратки анкети от студентите при завършването на учебния курс, вкл. и възползвайки се от опциите на Системата за електронно обучение.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 3:

- *Обучението на студентите в ЮФ на СУ отговаря на съвременните изисквания за ОКС „магистър“ и е в съответствие с образователната мисия, целите и задачите на специалност „Право“;*
- *Представени са доказателства за изключително висока активност и*

успеваемост на студентите от ЮФ на СУ в многобройни национални и международни състезания, в студентските практики, студентски научни сесии и др., които се насърчават от преподавателския екип на факултета и се осигуряват от деканското ръководство;

- Използват се ясни и публично оповестени методи за оценяване на постиженията на студентите. Публично е оповестена системата за провеждане на изпитни процедури, вкл. на държавни изпити и защиты на дисертации;

- Съществува динамична и прозрачна обратна връзка между преподаватели и студенти. Ефективността на процесите, свързани с качеството на образователния процес, се гарантират чрез текущ мониторинг и периодичен анализ. В мониторинга и анализа участват студенти, партньорски организации, експерти и потребители на кадри. Регулярно се провеждат анкети сред голяма част от студентите, резултатите от които се анализират и вземат предвид;

- Регламентирани са правила за съставяне на комисия за разглеждане на жалби от студенти.

Изпълнени са изискванията по Стандарт 3, за което е предоставен доказателствен материал.

СТАНДАРТ 4. ПРИЕМ, РАЗВИТИЕ, ПРИЗНАВАНЕ И СЕРТИФИЦИРАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Критерий 4.1. Институцията оповестява публично приетите от нея документи, очертаващи „жизнения цикъл“ на студента: прием в съответно професионално направление, развитие, признаване и дипломиране, както и доказателства за последователното им и прозрачно прилагане.

По 4.1.1.

Правилата за прием, получаваната квалификация и завършването на студентите в СУ „Св. Климент Охридски“ се приемат и оповестяват от Университета. Те се прилагат и за ЮФ като негово основно структурно звено. Всяка година се актуализира информацията в справочниците за прием в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2017 г. е приключил процесът по осъвременяване на приемните изпити за специалност „Право“ по Български език и литература и по История на България, който е инициран от Деканското ръководство на ЮФ съгласувано с ръководствата на ФСЛФ и ИФ. Промяната във формата на изпита води до почти двойно увеличение на кандидат-студентите. Подробна информация за броя на кандидат-студентите е представена в доклада – самооценка.

В СУ и в ЮФ е създадена организация за привличане, прием и адаптиране на българските и чуждестранни студенти и докторанти. Пряко ангажиран с информирането на кандидат-студентите и обществеността за кандидатстудентската кампания е Информационният център към СУ. Центърът за кариерно развитие (ЦКР) на СУ е другото звено, което предоставя информация за възможностите, предоставяни на студентите от всички специалности за бъдещата им професионална реализация. За привличане на кандидат-студенти и популяризиране на всички специалности в СУ, включително СРП „Право“, традиционно и ежегодно се организират Дни на отворените врати. Отдел „Образователни дейности“ на СУ отговаря и на индивидуални покани и участва в организирани срещи с кандидат-студенти

от училища, младежки домове и общини. СУ и студенти от ЮФ организират ежегодни срещи с ученици от изявиени средни училища и им предоставят информация за предлаганите специалности в СУ и за възможностите им за кариерно развитие. През месец март се провеждат Дните на кандидат студента в СУ.

Създадени са условия за информиране и ориентиране на кандидат-студентите за възможностите, които ЮФ на СУ предоставя за изграждането им като специалисти, както и за насърчаване на мобилността на студентите чрез информацията, която се публикува на официалната интернет страница на ЮФ. На нея се публикува и актуалната информация за новообявените докторантури по професионално направление 3.6 Право с изискванията за всяка конкретна специалност – програми, конспекти, възможности за прием.

Приложените доказателства сочат за висок интерес към обучение в специалност „право“ по първо желание в ЮФ на СУ, въпреки демографската криза.

В ЮФ се провежда обучение на докторанти по общо 16 докторски програми, които обхващат почти всички основни дисциплини, което позволява на студентите специализация и тясно профилирано развитие. Добра практика на ЮФ е използването на формата на следдипломна квалификация като още една от възможностите за квалификация на кадрите, уредени в ЗВО и различните подзаконови актове за обучение през целия живот. През периода на самооценка в тази форма на квалификация са зачислени и обучени общо 324 курсисти.

Студентите от специалност от регулираните професии „Право“ могат да придобият нова специалност по избор в ЮФ или в други факултети. Всяка година на основата на предложенията на факултетите се изготвят Вътрешни правила за придобиване на нова специалност, приемат се от АС и се публикуват на интернет страницата на Университета. Ежегодно ФС на ЮФ приема допълнителни правила за придобиване на втора нова специалност в ЮФ, които се публикуват на интернет страницата на СУ.

По 4.1.2.

Като основно структурно звено на СУ, ЮФ прилага правилата, които са приети от СУ за академичното признаване на периоди на обучение и практика в чужбина, в съответствие с принципите на Лисабонската конвенция, на квалификациите отнасящи се до висшето образование както в цялата страна, така и в европейския регион. Нормативната уредба е в Правилника на СУ за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища, както и за признаване на ОНС „доктор“ и научната степен „доктор на науките“, придобити в други висши училища и научни организации и в Общоуниверситетска процедура за условията и реда за прилагане на Европейската система за трансфер и натрупване на кредити. Общоуниверситетската процедура е приета на основание на параграф 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Правилника за образователните дейности на СУ „Св. Климент Охридски“. През отчетния период е призната придобита в чужбина докторска степен на един преподавател в ЮФ, а друг е придобил докторска степен във Франция и България.

4.1.3.

Като основно структурно звено на СУ, ЮФ прилага правилата, които са приети от СУ за академичното признаване на периоди на обучение и практика в чужбина, свързани с мобилността на студентите в рамките на договорни взаимоотношения с чуждестранни висши училища и европейските програми за образование и обучение. В съответствие с изискванията на ЗВО и Наредбата за държавните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища, е изготвен и приет от АС на СУ Правилник за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища, в който се регламентира приема на документи и процедурата по тяхната проверка и оценяване. Информацията за начина на признаване на дипломите и условията за това е публично достъпна на интернет страницата на СУ.

През отчетния период в Юридическия факултет са продължили обучението си 20 студенти по чл. 15 от Наредбата за държавните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища.

Най-предпочитаната форма на мобилност за студентите от ЮФ е програмата „Еразъм+“. В областта на студентския академичен обмен по програма „Еразъм+“ ЮФ заема водещо място както в сравнение с останалите юридически факултети в Република България, така и спрямо останалите факултети на СУ „Св. Климент Охридски“. Всички показатели във връзка с програма „Еразъм+“ в последните няколко години бележат значителен ръст. Към момента има *56 договора за мобилност, последните четири от които са сключени през 2018 г. Договорите обхващат практически всички части на ЕС. Към момента на изготвяне на доклада самооценка са изпратени близо 70 студента, а са приети 35. Общо изпратени за периода 2013 - 2018 са 315 студента, приети са 110.*

През последните години има засилен интерес към студентска мобилност с цел практика, като в нея през периода 2014 – 2018 са се включили 42 студента.

По 4.1.4.

Съществува официално приет ред за включване на студентите и докторантите в изследователската дейност. Участието на студентите и докторантите в ЮФ на СУ в изследователска дейност е регламентирано във вътрешните актове на Университета (ПУДСУ, Правилника за условията и реда на финансиране на научноизследователската дейност на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със средства, отпуснати целево от държавния бюджет, Наредбата за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на ДВУ научна или художественотворческа дейност и др.). Включването на студенти, докторанти и млади учени в научноизследователската и проектната дейност се стимулира както с преференции при формирането на бюджетите на вътрешноинституционалните проекти на Университета, така и чрез конкурсни процедури, възможности за участие в проектни инициативи и предоставяне на изследователски стипендии, своевременно оповестявани на сайта на СУ. ЮФ на СУ полага целенасочени усилия за осигуряване на възможности за подпомагане на участието на студенти и докторанти в научноизследователска дейност. Форма за привличане на студентите и докторантите в ЮФ към участие в научноизследователска дейност са

научноизследователските проекти. В периода на самооценка са реализирани общо 37 проекта (т.нар. факултетски и университетски проекти). Студентите и докторантите са взели участие в 127 национални и международни научни и образователни форуми. Реализирани са 350 публикации с участие на студенти и докторанти в български и над 28 в международни издания. Поддържа се периодично издание „Съвременно право“ като авторитетен форум за публикации. Студентите участват като стажанти при реализирането на проекта и при списването на списание „Юридически барометър“, фокусирано върху наблюдение, анализ и оценка на състоянието и развитието на правния ред в България.

Активно участие вземат студентите от ЮФ и в спортната дейност – 1458 от обучаваните студенти по право са записани за участие в различни видове спорт. Успехи и челни места в класиранията са постигнали 24 студенти по право от ЮФ на СУ, които са спечелили призови места в университетски и национални състезания по баскетбол, плажен тенис, футзал, плуване, тенис на маса, лека атлетика, волейбол и джудо. Отборът по джудо на ЮФ печели първо отборно място. Студент от ЮФ е награден като студент-спортист на годината за постиженията си в областта на баскетбола.

По 4.1.5.

При издаване на документите за образование и квалификация се спазват относимите нормативни актове (ЗВО и Наредбата за държавните изисквания към съдържанието на основните документи, издавани от висшите училища) и правилата, приети от Академичния съвет. Ясно са определени редът за издаване и съхраняване на документите, както и тяхното съдържание. Протоколите от изпитите се пазят най-малко 10 години, главните книги – вечно, студенските досиета – най-малко 3 години. Регистрационната книга за издадените дипломи по време на обучението се води и съхранява от Университета; след завършване на обучението се съхранява за вечни времена. Студентските книжки по време на обучението се водят от факултета и се съхраняват от студентите. При нужда студентите могат да получат уверение, което е официалният документ, удостоверяващ студентското им положение. Завършването на образованието и придобиването на ОКС или ОНС се удостоверява с диплома, издадена от Университета, който издава и европейско дипломно приложение на английски език. Осигурен е електронен достъп до документи. Образците на най-често използваните документи в системата на Университета (доклади, предложения, заявки, договори, заповеди и т.н.), изискванията за задължителната информация, която следва да съдържа, и редът за съгласуване са публикувани на интернет страницата на СУ.

По 4.1.6.

Пълното и непрекъснато проследяване на развитието на студентите и докторантите от ЮФ, включително на дипломираните студенти и защитилите успешно докторанти, се осъществява от инспекторите в отдел „Студенти“ и УМК. Информацията за реализацията на завършили студенти се набавя от органите на съдебната власт, адвокатурата, нотариата, съдебното изпълнение. От УЦИКТ е подготвена специална интернет страница „Алумни клуб“, в която да се регистрират всички възпитаници на Университета, независимо от факултета и специалността. В рубриката „Нашите студенти“ на интернет страницата на ЮФ се създава база данни на завършилите студенти, включваща и възможност за актуализация на тяхната месторабота

и контактна информация.

Контролът на подготвянето и внасянето на необходимите данни за поддържания от МОН Регистър на всички действащи и прекъснали студенти и докторанти и Регистър на завършилите студенти и докторанти се осъществява от отдел „Образователни дейности“ на Университета.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 4:

- В ЮФ на СУ има приети и оповестени документи от „жизнения цикъл“ на студентите – от приема до завършване на тяхното обучение. Създадена е добра организация за рекламиране на специалността, за привличане, прием и адаптиране на българските и на чуждестранните студенти и докторанти;

- Спазват се изискванията към съдържанието на документите за получено образование и квалификация. Утвърдени са правила за признаване на периоди на обучение и практика в чужбина;

- Увеличава се студентската мобилност в чуждестранни университети. През оценявания период се забелязва постоянен ръст на броя на чуждестранните партньори по програма Еразъм+. Студенти и докторанти активно са се възползвали от възможностите за мобилност по програма Еразъм+. Нараства входящата мобилност;

- Създадени са правила за включване на студенти и докторанти в научноизследователска дейност. Чрез разнообразни форми се развива активна изследователска работа както от докторанти, така и от студенти;

- Кариерното развитие на завършилите студенти се наблюдава и анализира от ръководството на ЮФ на СУ, чрез справки от основните потребители на кадри: ВСС, ВАДвС, МП и др. Организацията по наблюдението осигурява възможност на Университета обективно да представя информация за реализацията на своите възпитаници. Чрез регистрацията в „Алумни клуб“ и в рубриката „Нашите студенти“ ЮФ на СУ поддържа контакт със завършилите факултета студенти.

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 4.

СТАНДАРТ 5. ПЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ

Критерий 5.1. Институциите имат разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав чрез прилагане на прозрачни процедури като част от стратегията за развитие на професионалното направление / специалност от регулираните професии „Право“.

По 5.1.1.

Вътрешните актове, действащи в СУ, са в съответствие с нормативните актове. Основните вътрешни актове, в които е развита политиката за осигуряване на качествен академичен състав, са публично оповестени на интернет страницата на СУ и са приложени към доклада самооценка (Правилник за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“; Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“; Правилник за условията и реда на финансиране на научноизследователската дейност на СУ „Св. Климент Охридски“ със средства, отпуснати целево от държавния бюджет; Правилник за провеждане на постдокторантура (научна специализация) в СУ „Св. Климент Охридски“; Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“ за признаване на придобито висше образование и завършени

периоди на обучение в чуждестранни висши училища, както и признаване на ОНС „доктор” и научната степен „доктор на науките”, придобити в други висши училища и научни организации; Правила за прилагане на Европейската харта на учените и кодекса за назначаване на изследователи в СУ „Св. Климент Охридски“; Правила за сключване на трудови договори с експерти и специалисти за дейностите по чл. 53 от ЗВО и с административния и помощния персонал в СУ; Правила за условията и реда за привличане на гост-преподаватели от страната и чужбина за извършване на учебна дейност в СУ „Св. Климент Охридски“; Инструкция за реда и условията за прекратяване на трудовите правоотношения на преподаватели и служители в СУ „Св. Климент Охридски“, при придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст; Стратегия за развитие на човешките ресурси в науката в СУ „Св. Климент Охридски“; Стратегия за развитие на научните изследвания в СУ „Св. Климент Охридски“; Стратегия за комерсиализация на научните резултати на СУ „Св. Климент Охридски“; Показатели за учебна натовареност, начинът на формиране на годишна заетост и норматив на назначените на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“; Вътрешни правила за работната заплата; Колективни трудови договори за периода (КТД № 8 от 2012 г., КТД № 9 от 2014 г., КТД № 10 от 2016 г., КТД № 11 от 2018); Етичен кодекс на СУ „Св. Климент Охридски“; Наръчник по качеството на СУ.

Процедурите за обявяване на конкурси за заемане на академични длъжности, за избор на асистенти, главни асистенти, доценти и професори и за прием на докторанти в СУ са съобразени със ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Вътрешните актове се актуализират своевременно, в съответствие със законовите промени. На заседание на Академичния съвет, проведено на 13.07.2016 г. е прието решение индивидуалното планиране и отчитане на академичния състав в СУ от учебната 2016/2017 г. да съдържа и задължителен норматив за научноизследователска дейност и е определено съотношение 15:30:35:20 на заемащите академичните длъжности „асистент“, „главен асистент“, „доцент“ и „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“. В началото на акредитационния период действия Правилникът за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, приет с Решение на АС на 20 април 2011 г. и актуализиран с решения на АС от 28 октомври 2015 г., 13 юли 2016 г. и 26 октомври 2016 г. С решение на Академичния съвет от 31.10.2018 г. по протокол № 1 на основание чл. 21, ал. 1, т. 2 от ЗВО, § 10 ПЗР на ЗРАСРБ, и чл. 26, ал. 2, т. 2 от Правилника за устройството и дейността на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е приет нов Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, който отразява промените в ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ от 2018 г. Изискванията за заемане на академични длъжности в СУ са съобразени с минималните национални изисквания и критерии за научноизследователска дейност. Правилникът е допълнен и изменен с решение на АС от 23.01.2019 г. по протокол № 6.

В ЮФ на СУ се прилагат едни от най-строгите критерии за хабилитация както като научноизследователска дейност, така и като брой лекционни часове. В началото на акредитационния период общият брой преподаватели, заемащи академични длъжности, е 110 (от които 48 хабилитирани и 62 нехабилитирани), а в края на периода – 94 (от които 46 хабилитирани и 48 нехабилитирани). Всички са на първи основен трудов договор. От данните за

броя преподаватели и процентното съотношение за отделните длъжности за всяка година в периода 2013 – 2018 г. може да се направи извод, че през акредитационния период е реализирано по-балансирано разпределение на академичния състав по длъжности, което е в състояние да гарантира жизнеспособност на организацията.

Нов елемент от политиката на Университета за осигуряване на качествен академичен състав е присъединяването на 4.10.2016 г. към Европейската харта на изследователите (European Charter for Researchers) и Кодекса за поведение при подбор на изследователи (Code of Conduct for the Recruitment of Researchers). С решение на АС по протокол № 5 от 21.12.2016 г. са приети Правила за прилагане на Европейската харта на учените и Кодекса за назначаване на изследователи в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Като част от процеса по присъединяване към Европейската харта и Кодекса на изследователите в началото на 2017 г. е разработена Стратегия за развитие на човешките ресурси в науката в СУ, включваща *Анализ за съответствие* на вътрешните документи и среда с Хартата и Кодекса и *План на действията*, които Университетът възнамерява да извърши, за да се приложат принципите. Стратегията и документите, част от нея, са публикувани на интернет страницата на СУ. Подкрепа на действията по присъединяване и реализиране на цялостния процес, както и на кариерното развитие на изследователите в СУ, осъществява EURAXESS центъра за кариерно развитие и мобилност на учените в СУ (<https://goo.gl/Sbs9PO>). В изпълнение на тази политика са приети промени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски, според които обявите за конкурси се публикуват освен в Държавен вестник и ежедневник, и на Портала на европейските учени. Това дава възможност на Университета и в частност на ЮФ да привлича качествен академичен състав от страната и извън нея.

Към момента на проверката от ЕГ действат 56 договори за осъществяване на мобилност на преподавателите, сключени с организации от Франция, Германия, Швеция, Швейцария, Италия, Испания, Нидерландия, Португалия, Белгия, Гърция, Полша, Чехия, Унгария, Литва, Латвия, Хърватска, Румъния и Малта.

Планиране на развитието на академичния състав на ЮФ се гарантира чрез система за планиране и обявяване на конкурси според вътрешните актове на СУ. Ежегодно конкурсите се планират по предложение на катедрите, факултетния съвет на ЮФ и се одобряват от АС. Университетът осигурява условия и за израстване на наличния академичен състав.

Конкурсите за заемане на академични длъжности в ЮФ на СУ задължително се планират (съгл. чл. 86, ал. 2 от Правилника условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности) в срок, определен от ректора. При планирането им се отчитат потребностите от качествено обучение на студентите и докторантите, заявената готовност на щатните преподаватели за академично израстване и преценката на катедрените съвети за съответствие на научните разработки с утвърдените критерии в съответната научна област. Конкурс за заемане на академична длъжност се обявява, ако е осигурена учебна натовареност по учебен план в съответствие с приетите от Академичния съвет норми. С оглед планирането на конкурс се изисква да бъдат осигурени минимум 270 часа аудиторна заетост (приравнени към упражнения), от които поне 180 часа в ОКС

„бакалавър“ (от тях поне 90 часа в задължителни дисциплини). Часовете в ОКС „магистър“ могат да бъдат включени в натовареността за конкурс само в случай, че магистърската програма през предходните 3 академични години е била провеждана ежегодно с 6 или повече студенти. С оглед оптимизиране на разходването на средствата от бюджета на Университета в документацията за обявяване на конкурсите се включва и справка за натовареността на щатния преподавателски състав на звеното, за чиито нужди се иска обявяване на конкурса.

Откриването на процедури за академично израстване се инициира от първичните звена (катедрите) и след решение на Факултетния съвет и утвърждаване от Академичния съвет се обявяват в Държавен вестник и на интернет страницата на СУ. В ЮФ и на ниво университетска администрация е създадена организация за администриране на процедурите. Катедрените съвети предлагат, а Факултетният съвет избира състав на научно жури за всяка процедура в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ. Авторефератите на дисертационните трудове, резюмета на научните трудове на кандидатите, рецензиите и становищата на членовете на журитата се публикуват в предвидените от ЗРАСРБ срокове на интернет страницата на Университета. Софийският университет поддържа архив на цялата документация във връзка с преминалите процедури по защити на дисертации за присъждане на ОНС „доктор“ и НС „доктор на науките“, както и за заемане на академичните длъжности „доцент“ и „професор“. На интернет страницата на СУ се публикува цялата информация относно процедурите за заемане на академичните длъжности и развитие на академичния състав: предстоящи защити за придобиване на ОНС „доктор“ и НС „доктор на науките“; текущи и завършили процедури за научни степени; текущи процедури за академични длъжности и архив; текущи конкурси за академични длъжности.

Софийският университет реализира политика на целенасоченото обновяване на академичния състав, в изпълнение на която е и приетата с решение на АС от 29.03.2017 г. *Инструкция за реда и условията за прекратяване на трудовите правоотношения, при придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, на преподаватели и служители в Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. В изпълнение на тази политика, в акредитационния период са назначени 16 асистенти, 18 главни асистенти, 13 доценти и 7 професори. Регламентираните процедури позволяват поддържането на академичен състав с профил и квалификация, които са необходими за осигуряването на високо качество на обучението и научните изследвания и за спазването на държавните изисквания за обучение по специалността от регулираните професии „Право“. Към момента на проверката на ЕГ са предоставени данни за планирани съгласно решение на ФС на ЮФ 32 конкурса за заемане на академични длъжности – 12 за асистенти, 11 за главни асистенти, 8 за доценти и 1 за професор. От данните може да се направи извод за обновяване на академичния състав в съответствие с нуждите на ЮФ от осигуряване на жизнеспособност на организацията и на нормалното протичане на учебния процес.

През отчетния период в СУ се регламентира провеждането на постдокторантска научноизследователска дейност в приетия *Правилник за провеждане на постдокторантура*.

Организационно-методическата дейност за продължаващо обучение на преподавателите се осъществява от Центъра за образователни услуги при СУ. Съгласно действащия Правилник за устройството и дейността на Центъра за

образователни услуги (приет от АС, Протокол №12/13.07.2005 г. и оповестен на интернет страницата на СУ), Центърът предлага продължаващо образование за служители и преподаватели в СУ „Св. Климент Охридски“ в рамките на вътрешноуниверситетската система за повишаване на квалификацията съгласно заповеди на ректора, определящи ежегодно продължителността и тематиката на обучението; предлага курсове за повишаване на квалификацията в рамките на продължаващо образование по искане и срещу договор с външен заявител; предлага онлайн тестване на професионални умения за получаване на международен сертификат от клиентите на Pearson Vue.

През 2014-2015 г. ЦОУ участва в изпълнението на проект BG 051 PO 001-3.1.09-0005-„Развитие на системата за квалификация и кариерно израстване на академичния състав в СУ „Св. Климент Охридски“ по ОП РЧР. Чрез посочения проект е реализирано планираното от ЦОУ осъвременяване на Системата за вътрешно-университетско повишаване на квалификацията в съответствие с изискванията към работодателите, предвидени в Кодекса на труда.

По 5.1.2.

Академичният състав в ЮФ на СУ осигурява предвидените в ЗВО изисквания за осигуряване на лекционните курсове и предвидения хорариум.

Делът на хабилитирани преподаватели в ЮФ на СУ на първи основен трудов договор е 100%. В ЮФ на СУ няма преподаватели на допълнителен трудов договор.

Юридическият факултет на Софийския университет е утвърден и предпочитан за работа юридически факултет в страната с оглед на авторитета, значителните библиотечни ресурси, осигуряващи условия за провеждане на научни изследвания, традиционната активност в международното сътрудничество, добрите традиции в обучението на юристи и значението на качествено обучение при професионалната реализация на неговите студенти.

Справката за академичния състав на ЮФ за всяка от годините показва, че са осигурени хабилитирани преподаватели за нормално провеждане на учебния процес. Видно от приложените доказателства, по повечето преподавани задължителни дисциплини ЮФ разполага с повече от един хабилитаран преподавател на първи ОТД. Всички профилиращи дисциплини се водят от преподаватели на първи ОТД със съответна на преподаваната дисциплина квалификация.

Правилата за условията и реда за **привличане на гост-преподаватели** от страната и чужбина за извършване на учебна дейност в СУ „Св. Климент Охридски“ (приети от АС на 13.07.2016 г.) дават допълнителни възможности да се канят учени и преподаватели, чиято научна специалност отговаря на характера на учебната дейност, като гост-преподаватели. По предложение на катедрите и с решение на ФС, изтъкнати учени и преподаватели от чужбина се привличат за изнасяне на конкретни лекции по предварително определени теми. За периода на самооценка общият им брой е 32.

По 5.1.3.

В СУ функционира единна, унифицирана система за атестиране на преподавателите и на административния персонал, съгласно чл. 57 на ЗВО и чл. 120-126 на ПУДСУ. Системата по атестиране е оповестена през май 2016 г.

на интернет страницата на Системата по управление на качеството на СУ. СУ контролира и оценява качеството на академичния състав чрез поддържане на ефективна процедура за атестиране и оценка, регламентирана в Наръчника по качеството. Университетът има разработени критерии за формиране на оценка от атестация на преподавателите, която е разпределена в четири сфери: реална учебна натовареност – аудиторна и извънаудиторна, научноизследователската и публикационна дейност (вкл. участие в проекти), участие в дейността на академичната общност и оценка на студентите. Процедурата по атестиране на преподавателите, атестационният лист, анкетната карта за студентите, формулярът за личен отчет на преподавателите и показателите за поставяне на оценка са публикувани на вътрешната интранет страница на Университета. Пълният инструментариум за атестиране на преподавателите е компонент от „Интегрирана система за финансово управление и контрол в СУ „Св. Климент Охридски““. Атестирането на преподавателския състав се провежда съгласно чл. 120-126 на ПУДСУ, с определена периодичност за хабилитираните и нехабилитираните лица, съответно пет и три години и важи за всички членове на академичния състав на СУ. Процедурата протича съгласно изготвен от факултетите годишен график. Провежда се от факултетната Комисия по атестирането, състояща се от 5-7 члена и с мандат, съответстващ на мандата на ФС (чл. 122, ал. 1-2 на ПУДСУ). Съгласно уредбата в Правилника на СУ съставите на Комисиите по атестирането – председател, заместник-председател и членове – се избират от Общото събрание на факултетите (чл. 45, ал. 2, т. 4) и са със статут на помощен орган на факултетните съвети. Атестирането на преподавателите се извършва по план-график. Критериите за оценка включват 4 показателя: учебната, научноизследователска и административна дейност, както и студентско мнение. Оценяването от страна на студентите е задължителен елемент във формирането на финалната оценката от атестацията. Атестациите се основават на самооценки на преподавателите, които се обсъждат първоначално в катедрените съвети. След представяне на лични атестационни отчети по общите критерии, заложи в типовите анкетни карти, комисията по атестиране съпоставя подадената информация с наличната в системата за управление на студентска информация (<https://susi4.uni-sofia.bg>), в информационната система за публикационна дейност „Авторите“ (<http://authors.uni-sofia.bg>) и в системата за научноизследователска информация (СНИИ) (<http://project.uni-sofia.bg>), отчита резултатите за дейността на преподавателите през атестационния период, в това число студентското мнение и предлага оценки за тяхната цялостна дейност и приноса им за повишаване на качеството на обучение в СУ във всички направления. Председателят на факултетната Комисия докладва индивидуалния резултат от атестирането на преподавателя пред Факултетния съвет. Докладът се разглежда, обсъжда и приема от Факултетния съвет (съгласно ЗВО, чл. 26, ал. 8, т. 9). Факултетният съвет приема атестациите в присъствие на ръководителите на катедри на атестираните колеги, които са предварително поканени да присъстват на откритото заседание. Крайният резултат от атестацията се изразява в „положителна“, „задоволителна“ или „незадоволителна обща оценка (отрицателна атестация)“, последната внесена като изменение в Наръчника по качеството (по решение на АС в Протокол №7 от 22.02.2017 г.). Софийският университет спазва чл. 58, ал. 1, т. 6 от ЗВО, съгласно който при две

последователни отрицателни атестации преподавателят се освобождава от длъжност със заповед на ректора. В случаите на незадоволителна атестация, преподавателите нямат право на допълнително материално стимулиране. Резултатите от атестацията се огласяват публично след приемането им от Факултетния съвет.

Атестацията на преподавателите в ЮФ на СУ се извършва от факултетска Комисия по атестирането. През периода на самооценка са функционирали две Комисии по атестирането – през периода 2011- 2015 и 2015 – до момента на проверката на ЕГ. В съответствие с Наръчника по качеството на СУ през 2015 г. с решение на ФС (Протокол № 9 от 30.06.2015 г.) са приети Правила за атестиране на научно-преподавателския състав в ЮФ. Те съдържат критериите за атестиране на преподавателите съобразно спецификите на ЮФ като основно структурно звено на СУ и определят броя на точките, които се присъждат за всеки от критериите. През акредитационния период (2013–2018 г.) в ЮФ е проведена една атестационна сесия по отношение на хабилитирания състав – през 2015 г., а по отношение на нехабилитирания състав са проведени две атестационни сесии – през 2013 г. и през 2017 г. При атестацията на хабилитираните преподаватели през 2015 г. всички 35 хабилитирани преподаватели са получили положителна оценка. През 2013 г. е проведена атестация на 48 нехабилитирани преподаватели, които са получили положителна оценка. При атестацията на нехабилитираните преподаватели през 2017 г. всички 50 атестирани нехабилитирани преподаватели са получили положителна оценка. Резултатите и анализът от атестирането се съхраняват от факултетната Комисия по атестиране. В резултат на положителни атестации често се инициират конкурси за академично израстване.

За периода 2013-2018 г. 61 преподаватели са придобили ОКС „доктор”, а 9 – научна степен „доктор на науките”, което доказва силна научна активност на академичния състав.

В ЮФ функционира система от стимули за академичния и административния състав в зависимост от степента на поддържане на качеството на обучението. Системата от стимули на Университета е регламентирана в ПУДСУ, чл. 116, ал. 3, чл. 125, ал. 4, т. 4. Тя функционира чрез три вектора за въздействие върху развитието на академичния състав и поддържане на високо качество на обучението - Системата за атестация на преподавателите и служителите; резултатите от проучванията на мнението на студентите, провеждани всеки семестър и системата на формиране на работната заплата. Атестирането, научното развитие и израстване (хабилитации, дисертации, творчески отпуски) и допълнително обучение и квалифициране на преподавателите са обвързани пряко с **материалното стимулиране**. Правилникът за устройство и дейността на СУ (ПУДСУ) определя атестирането като стимул за повишаването на качеството на учебно-преподавателската и научноизследователската работа и стимул за активността и творческата изява на научно-преподавателските кадри. Във Вътрешните правила за работната заплата (ВПРЗ) в СУ „Св. Климент Охридски“ (в сила от 1.02.2017 г.) и в Колективните трудови договори (КТД), е предвидено заплащане на допълнително месечно трудово възнаграждение за придобита научна степен на преподавател и служител, който изпълнява свързана с научната степен работа, както и при завършени дългосрочни следдипломни квалификации или специализации. Нехабилитираните преподаватели на ОТД със СУ и с общ трудов стаж в Университета до 7 години

се стимулират за участие в международни научни, образователни и културни прояви, международни научни изследвания, проекти, конференции, симпозиуми, лекторати и специализации в чужбина. Съгласно ВПРЗ на тях се изплаща допълнително възнаграждение в размер до четири минимални работни заплати на учебна година.

Налице са стимули за поддържане на качеството на обучението и за административния състав – в подписваните през периода Колективни трудови договори (вкл. действащият КТД № 10) е предвидено до 30% допълнително диференцирано материално стимулиране за особености на трудовия процес – ритъм на работата и постоянство при изпълнението; възлагане и изпълнение на разнородни и нестандартни задачи; капацитет и поемане на допълнителна работа; широкоспектърен обем на дейности и отговорности; инициативност и ефективност. В КДТ № 10 е включена клауза, която обвързва този стимул с атестацията на служителя, с която да бъде доказана степеня, в която той подпомага поддържането на качеството на обучението.

От бюджета на ЮФ на СУ се поемат финансовите разходи по процедури за академично израстване на щатния преподавателски състав. Във ВПРЗ е дадена и възможност всеки факултет да определи допълнителни стимули, свързани с качеството на обучение. Според ВПРЗ по решение и въз основа на критерии, определени от факултетния съвет, до 50% от средствата, предоставени на факултета по реда на Рейтинговата система на висшите училища в България, може да бъдат изплащани като еднократни допълнителни възнаграждения за поддържане на качеството на обучението и на академичния състав. Според измененията във ВПРЗ, които са в сила от 2017 г., не по-малко от 20% от средствата се предоставят по критерии за научноизследователска дейност.

Средствата за стимулиране на академичния състав се осигуряват в резултат от комплексната оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда, вкл. и за наднормени часове в ЮФ. От представената информация е видно, че средствата бележат видим ръст в периода от 01.01.2013 г. до 31.12.2018 г.

Юридическият факултет на СУ провежда периодично анкетни проучвания на студентското мнение. Анкетирането сред студентите за обратна връзка на завършените курсове се прави в края на обучението по всяка изучавана дисциплина, а анкетирането сред студентите за цялостната удовлетвореност от учебния процес се прави веднъж годишно. Анкетните проучвания сред студентите на СУ се осъществяват по ред, утвърден от Университетския център по управление на качеството (УЦУК), според който в определен срок деканските ръководства на факултетите подават писмена заявка за необходимостта от определено проучване.

Анализите на емпиричните данни от анкетите, свързани с методите и стила на преподаване и оценяване на постиженията на студентите, се правят на всички равнища в организационната структура на Университета. Тяхната цел е да се установи отношението на студентите както за качествата на отделния преподавател, така и за преподаването по съответната учебна дисциплина като цяло. Резултатът формира индивидуален „портрет на преподавателя”, получен от съвкупните студентски мнения и оценки за всеки отделен преподавател по зададените критерии в анкетната карта.

За периода на самооценка Лабораторията за анализи и проучвания е провела анкетни проучвания за качеството на преподаването в ЮФ във

връзка с предстояща атестация на асистенти (през декември 2012 – януари 2013 г.) и във връзка с предстояща атестация на хабилитирани преподаватели (през май – юни 2015 г.). Анкетирани са студентите от първи до пети курс редовно обучение в специалност „Право“ и студентите от първи до четвърти курс в специалност „Международни отношения“. Въз основа на събраните емпирични данни са изработени общо 51 портрети на преподаватели, подлежащи на атестация.

По 5.1.4.

В края на периода на самооценка ЮФ има сключени 56 договора за преподавателска и студентска мобилност. Външната мобилност на преподавателите е един от основните фактори, които обуславят качеството на учебната и научната дейност в ЮФ на СУ. Тя се осъществява по договори по двустранно сътрудничество и работни програми. ЮФ като част от СУ членува в 5 международни организации. ЮФ е дългогодишен и активен член на RLN (Родердамска правна мрежа), а от 2016 е пълноправен член на ELFA (Европейска асоциация на юридическите факултети). За целите на научната мобилност на преподавателите в СУ оказва съдействие функциониращия в университета EURAXESS център за кариерно развитие и мобилност на научните изследователи. Това е един от трите в България координиращи центъра на EURAXESS България – част от паневропейската мрежа за мобилност EURAXESS, създадена от Европейската комисия за съдействие на кариерното развитие и подпомагане мобилността на гостуващи и заминаващи научни изследователи и докторанти, както и висококвалифицирани специалисти в индустрията. Университетът е водещ в страната в изпълнение на програмата „Еразъм+“.

Мобилност на преподавателите на ЮФ се осъществява с цел преподаване/обучение в програмни и партниращи държави (Програма Еразъм+). За периода 2013-2018 г. са осъществени общо 18 изходящи преподавателски мобилности. Чуждестранните лектори в СУ „Св. Климент Охридски“, реализирали входяща преподавателска мобилност, в периода 2013 г. – 2018 г. са общо 32. Развитие на програма Еразъм включва партньорства за мобилност и с университети в страни извън Европейския съюз. Програмата „Базилеус – Еразмус Мундус“ обединява 9 университета на страни-членки на ЕС и 10 университета от Западните Балкани. Двустранното сътрудничеството на ЮФ с множество университети протича по одобрени работни програми, съдържащи конкретни теми. Юридическият факултет има сключени двустранни споразумения, съгласно които се осъществява обмен на учебна и научна литература, обмен на студенти и преподаватели, съвместни научни прояви и съвместни научни изследвания. За периода 2013 - 2018 г. договорите за двустранно сътрудничество, сключени от ЮФ, са 28. За същия период преподавателите от ЮФ са реализирали 12 специализации и 412 творчески командировки в чужбина.

Критерий 5.2. Научноизследователската и художествено-творческата дейност на академичния състав и участието на студентите и докторантите в нея.

По 5.2.1.

Основните принципи, на които се основава организацията на научноизследователската дейност и обвързването ѝ с образователната дейност, са регламентирани в ПУДСУ. В периода 2013-2018 г. са постигнати значителни резултати по отношение на електронизиране и съответно

улесняване на научноизследователската и проектната дейност. Провеждането на научноизследователска дейност, включването на академичния състав и достъпът до резултатите от осъществяваните изследвания се администрират както чрез използването на функционалностите на интернет страницата на СУ, така и чрез специално създадени електронни платформи за научни метаданни, научни проекти и научни резултати. *Институционалната научна информация на СУ* е с нова организация от 2012 г. на собствена рубрика „Наука” на интернет страницата на СУ. Целта е по-лесна навигация, представяне на по-пълна информация и постигане на по-добра видимост на научните дейности. Въведена е новата рубрика „Научен календар”. Осигурени са връзки към всички научноизследователски звена, центрове и лаборатории на СУ, които имат самостоятелни интернет страници. Създадени са: (1) *Система за научноизследователска информация – СНИИ* (<https://research.uni-sofia.bg>) за регистриране на научните постижения на СУ. Системата представлява електронна библиотека, предназначена да направи резултатите от изследванията в СУ видими в интернет, да могат те да бъдат индексирани от Google, други търсачки и специализирани работи. Чрез СНИИ научните изследвания имат по-голяма възможност да получат цитирания в сайтове като Google Scholar, Scopus и др.; (2) *Електронна система за научноизследователски проекти* (<http://projects.uni-sofia.bg>); (3) *Електронна система за научни проекти, финансирани със средствата, отпуснати целево от държавния бюджет на СУ* (<http://eservices.uni-sofia.bg>); (4) *Електронна система „Авторите“* (<http://authors.uni-sofia.bg>) – регистър, чрез който индивидуалните научноизследователски приноси, публикационната активност и цитируемостта на всеки от членовете на академичния състав са лесно проследими. От създаването ѝ през 2012 г. до момента системата се използва както за оперативно отчитане на научноизследователската дейност на СУ по различни показатели, така и за индивидуални отчети на преподавателите при атестиране, кандидатстване в конкурси за научни проекти, промяна на длъжност, повишаване в длъжност, продължаване на трудовото правоотношение на хабилитираните преподаватели след навършване на пенсионна възраст, допълнително материално стимулиране и др. Преподавателите от ЮФ имат пълен достъп до всички електронни платформи, които СУ поддържа.

По доклад на Европейската комисия от май 2017 г. СУ „Св. Климент Охридски“ е една от първите три институции с най-голям финансов принос за България чрез успешните си научни проекти според резултатите от научните изследвания и иновациите и участието на България в рамковата програма „Хоризонт 2020”. В изпълнение на политиката на Университета да създава благоприятни условия за конкурентоспособна проектна дейност функционира *Научноизследователския сектор* (НИС) с приет от АС Правилник за устройството и дейността (публикуван на интернет страницата на СУ) . НИС е сертифициран по системата за управление на качеството ISO 9001 от 2010 г. и ежегодно успешно приключва одит по ресертифициране (<http://nis-su.eu>). Управлението на средствата, отпуснати целево от държавния бюджет, и процесите по разходването им се извършва от Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ) при СУ. На 7.12.2016 г. е приет правилник за функционирането на фонда – Правилник за условията и реда на финансиране на научноизследователската дейност на Софийския университет „Св. Климент Охридски” със средства, отпуснати целево от

държавния бюджет (публикуван на интернет страницата на СУ), въз основа на Наредбата за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художествено-творческа дейност (в сила от 01.01.2017 г.)

Вътрешният фонд подкрепя провеждането на три вида проекти – *тематични изследователски проекти, докторантски проекти и проекти за частично финансиране на научни форуми*. Предоставена е свобода на факултетите и департаментите при подбора на проектните предложения, чието финансиране се иска. По университетския ФНИ за периода 2013-2018 г. в ЮФ на СУ са реализирани общо *13 научни проекта*. Академичният състав на ЮФ има участие в редица национални и международни проекти, като за същия период те са *общо 179*.

Участията в научни и образователни форуми за периода 2013-2018 г. на преподавателите на ОТД с ЮФ на СУ са *общо 409*. От 2017 г. се провежда ЕРАЗЪМ седмица на правната наука с участие на световноизвестни учени и преподаватели от водещи европейски университети. Първото издание на този формат е проведено през м. април 2017 и завършва с издаването на книгата *Global Constitutionalism and its Challenges to Westphalian Constitutional Law*. Международните научни договори за научна мобилност или за научни изследвания в международни екипи на преподавателите на ОТД в ЮФ на СУ са *общо 24*.

За периода на самооценка в ЮФ са обучавани общо *101 докторанти*, като данните показват тенденцията за увеличаване на броя на зачислените докторанти и желанието на завършили юристи да придобият ОНС „доктор“ именно в този факултет.

По 5.2.2

Преподавателите разполагат със свобода да избират къде да публикуват своите научни резултати, като им е осигурена възможност да издават трудовете си и в Университетско издателство с печатница „Св. Климент Охридски“ (УИП). Условията за публикуване са обявени в *„Правила за планирането, редакционно-издателската и производствено-издателската подготовка на книгите в УИП „Св. Климент Охридски“*. Дейността, организацията, управлението и финансирането на УИП са уредени в ПУДСУ (чл. 79-84).

Публикационната и цитатната активност на преподавателите на ОТД в ЮФ е показателна за тяхната ангажирана, приносна и релевантна на световните критерии научноизследователска дейност. За периода на самооценка академичният състав на ЮФ на СУ има *общо 937* публикации. За същия период *публикациите в чужбина и от международни форуми са общо 112*. *Публикациите в реферирани научни списания и сборници са общо 145*, като въпреки численото намаляване на академичния състав, спадът в тези публикации за 2017 г. е преодолян през 2018 г.

Цитиранията на преподавателите на ОТД в ЮФ на СУ за периода на самооценка са *общо 626*. Цитиранията на научни трудове на преподавателите *само в реферирани научни списания и сборници* през отчетния период са *105*. В доклада самооценка са представени обобщени данните за общия брой цитирания на научните трудове на преподаватели на ОТД *в реферирани научни списания и сборници*. Видно от тях *през 2018 г. броят на тези цитирания на научната продукция на преподавателите от ЮФ на СУ бележи съществен ръст*, в сравнение с предходните години от периода на

самооценка.

За периода 2013 – 2018 г. в Университетско издателство са издадени 50 броя от научната продукция на преподавателите от ЮФ на СУ

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 5:

- В ЮФ на СУ се прилагат нормативните актове и публично оповестени вътрешни актове, осигуряващи прозрачност на процедурите за приемане на работа, атестиране и израстване на академичния състав. Осигурено е планово развитие на академичния състав;
- Отличително за ЮФ на СУ е, че всички преподаватели са на първи основен трудов договор и на щат във факултета. Преподавателите са с висока професионална квалификация, като от 94 членния академичен състав 61 са доктори по право, а 9 са доктори на юридическите науки. Осигурена е приемственост при израстването на преподавателите, като съществува и действаща система за стимулиране на кариерното им развитие. Налице е възрастов баланс между преподавателите, както и оптимален баланс в съотношението между хабилитирани и нехабилитирани преподаватели;
- Налице е и действаща система за насърчаване на академичната мобилност в рамките на европейските програми и двустранното сътрудничество. Мобилността на преподавателите чрез различни форми е осигурена и се използва активно за образователната и научноизследователската им дейност;
- Активната публикационна дейност на преподавателите, студентите и докторантите в ЮФ се отличава не само със значителния ѝ брой, а и със своето качество, като над 15 % от нея се осъществява в реферирани издания;
- ЮФ на СУ е с най-много акредитирани докторски програми в ПН 3.6. Право и предвид огромния брой преподаватели на първи ОТД има възможност да осигурява качествено научно ръководство на докторанти;
- Студентите и докторантите участват в множество национални и международни научни форуми, като качеството на полученото образование им дава възможност да се класират на призови места във водещи национални и международни състезания по право;
- ЮФ на СУ е организатор на постоянни ежегодни научни форуми по различни правни дисциплини, голяма част от които са с международно участие;
- Осигурена е публичност на изследователската дейност и научната продукция на преподавателите..

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 5, за което е представен доказателствен материал.

СТАНДАРТ 6. УЧЕБНИ РЕСУРСИ И ПОДПОМАГАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Критерий 6.1. Има осигурена и непрекъснато развиваща се финансова, материално техническа и информационна база, необходима за учебно преподавателската, научноизследователската, художествено творческата и спортна дейности по професионалното направление, както и подходяща среда за дистанционно обучение, ако провеждат такова.

По 6.1.1.

За нуждите на обучението по ПН 3.6 Право, СРП „Право“, ЮФ на СУ използва учебни зали в сградата на СУ – Ректорат и в сградата на СУ, предоставена на Факултета по журналистика и масова комуникация. Част от

предоставените зали в сградата на Ректората са приспособени за специфичните нужди на обучението по специалност „Право“ – лаборатории по криминалистика, компютърни зали, учебна съдебна зала и юридическа библиотека.

Преподавателите в ЮФ и студентите от специалност “Право” имат възможност да използват и Творчески дом Китен на СУ и Учебно-научна база „Свети Влас“ за учебна и изследователска дейност. Факултетът е задоволително осигурен с лабораторни и учебни зали, предвид числеността на студентите, разпределени в два потока. За продължаване на процеса на подобряване на материално-техническата база на ЮФ би могло да допринесе съобразяването на финансирането на на ПН 3.6. Право с разпоредбите на ЗВО и ПМС 328/2015 г., предвид констатациите в Одитен доклад № 0200201815 на Сметната палата за извършен одит за съответствие при финансовото управление на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за периода от 01.01.2013 г. до 30.06.2015 г.

За нуждите на обучението по специалност „Право“ е създадена учебна съдебна зала с 50 кв.м площ, която се използва за практически занятия. За нуждите на практическото обучение на студентите по учебните дисциплини „Информационно право“ и „Правна информатика“ се поддържат специална компютърна зала с площ 60 кв.м. За поддръжка и подобряване на материално-техническата база, използвана от ЮФ в периода 2013-2018 г. са инвестирани 1 707 500 лв., като част от средствата са от дарения от настоящи членове на академичния състав на ЮФ и негови бивши възпитаници, което е свидетелство за приемствеността между поколенията обучаващи и обучавани юристи и за добрите им партньорски отношения. Дарения са осигурени и от фондация „Америка за България“.

През отчетния период в ЮФ значително е подобрена материалната база чрез обновяване на 5 от основните учебни зали. Едновременно с това, те са оборудвани и със съвременни технически средства, които осигуряват възможност за реализиране на интерактивни форми на обучение и за използване на мултимедийни продукти. За ремонт на знаковата 272 аудитория са привлечени финансови средства в размер приблизително на 1 500 000 лв., осигурени от дарения чрез Фондация „120 години Юридически факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ и Фондация „Америка за България“, което показва далновидност и добър мениджмънт на факултетното ръководство.

Като се има предвид броя на студентите редовно обучение, аудиторната площ за учебна заетост в кв.м на 1 студент е: 1.8 кв. м аудиторна площ на 1 студент; 95 работни места за лабораторна работа на 100 студенти. Общо за нуждите на професионалното направление са на разположение 1838 работни места, разположени в Ректората и другите сгради на СУ, в които се водят учебни занятия.

В ЮФ на СУ е осигурена необходимата за обучението по специалност „Право“ специфична учебна база. Тя включва: учебна съдебна зала; две компютърни зали; две уникални лаборатории по криминалистика; библиотека на ЮФ, оборудвана с компютри и единствено по рода си специализирано хранилище към библиотеката за юридическа литература и периодични правни издания; зали, ползвани в АС гр. София, ВАС, ВКС, СГС, РС гр. София при провеждане на практическите стажове.

По 6.1.2.

На разположение на студентите от специалност „Право“ са общо 105

компютризирани и с достъп до Wi-Fi работни места. Те са разположени в компютърните зали - ауд. 241А, 302, в лабораторията по криминалистика и в библиотеката на ЮФ. Докторантите по професионално направление 3.6 Право могат да използват и 2 компютъра, намиращи се в библиотеката за обучение на докторанти.

ЮФ осигурява на своите студенти безжичен интернет на 1047 работни места в залите, които ползва за обучение и на обща площ 2376 кв.м.

СУ притежава *единна компютърна мрежа*, която обхваща всички сгради на СУ (самостоятелни корпуси) и изградените в тях мрежи. Системата за информационно обслужване на студентите дава възможност този процес да обхване всички факултети и специалности съобразно изискванията на чл. 17, ал. 2, т. 9 ЗВО. В системата СУСИ-4 се събира и съхранява информация за досиетата на студентите и преподавателите. Достъпът до СУСИ-4 се осъществява чрез потребителско име и парола. В системата за научно-изследователска информация се съдържа информация за всички резултати и важни събития, свързани с научноизследователската дейност на студентите и преподавателите – статии, публикации, трудове, конференции, резултати от изпълнение на проекти и други.

ЮФ има и собствена интернет страница. На нея се поддържа информация за учебния процес, катедрите, научни и учебни прояви. В сградите на СУ има безжични мрежи. Пусната е в експлоатация система за идентифициране на потребителите EDUROAM, която позволява с едно потребителско име да се ползват услугите на безжични мрежи в повечето европейски университети. Осигуряването и поддържането на оптична свързаност към МАН мрежа за пренос на данни и осигуряване на интернет услуги за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“ се осъществява по договори за изпълнение на обществени поръчки. Осигурено е резервно интернет трасе. *Във всички сгради на СУ е осигурена безплатно за учащите безжична интернет връзка.*

По 6.1.3.

Студентите, преподавателите и докторантите от ПН 3.6 Право могат да използват Университетската библиотека и всичките ѝ филиални библиотеки. На тяхно разположение са и всички библиотечно-информационни и образователно-културни центрове от единната библиотечна система на СУ, а именно: Френски библиотечно-информационен център; Немски библиотечно-информационен център; Австрийски библиотечно-информационен център; библиотеките на Философски и Исторически факултет.

Филиалната библиотека на ЮФ е съвременен научен, библиотечно-информационен и образователен център в цялостната структура на СУ. През 2015 г. е извършено преустройство и обновяване на библиотеката на ЮФ, в резултат на които са обособени заемна и две читални със свободен достъп (читалня „Учебна“ и читалня „Периодика“). Общият брой на читателските места е увеличен от 52 на 85 (осемдесет и пет) места. Ползват се и места в Централната университетската библиотека.

За осигуряване на правилното съхранение на големия брой библиотечни единици, с които библиотеката на ЮФ разполага, в рамките на отчетния период са обособени *две хранилища*. Основното от тях е разположено в непосредствена връзка със Заемната и в него се съхранява 2/3 от общия библиотечен фонд на библиотеката. Отделно от библиотеката е изградено ново хранилище с компактни стелажи за съхранение на

литература, нормативни актове и съдебна практика от създаването на ЮФ в Княжество България до средата на деветдесетте години на миналия век. Към момента там се съхраняват около 60 000 библиотечни единици.

Библиотеката на ЮФ е уникална и най-богатата библиотека с юридическа литература, която разполага приблизително с 87 866 броя библиотечни единици правна литература (учебници, учебни помагала, нормативни актове, съдебна практика монографии, правни списания). Библиотеката разполага с 13 000 библиотечни единици периодични издания и 72 хиляди книги на правна тематика на различни езици - български, френски, немски, английски, китайски, италиански, японски и т.н. Средно за година се закупуват или даряват около 800 нови заглавия и 1200 библиотечни единици нова юридическа литература. В библиотечния фонд се поддържат *всички основни български правни списания* като “Съвременно право”, “Правна мисъл”, “Търговско право”, “Общество и право”, “Пазар и право”, “Труд и право”, „Юридически свят” и др.

Библиотеката е осигурена с компютри, които са на разположение на студентите, преподавателите и докторантите от специалност „Право”. Осигурен е свободен интернет-достъп, абонамент за правноинформационните системи „АПИС“ и „Сиела“, както и възможност за свободен достъп в дигиталните архиви и бази данни на: ALEPH - електронен каталог на университетската библиотека; NALIS - своден каталог на УБ, БАН и Американския университет; KLUWER, LAW INTERNATIONAL JOURNALS, PROQUEST и др. световни бази данни за юридическа литература. Преподавателите и студентите имат възможност да ползват *международно междубиблиотечно заемане*, което им дава възможност да ползват материали от чужди библиотеки.

Библиотеката на ЮФ е *Европейски информационен център*. В него се получават и съхраняват официалните и други периодични издания на ЕС, около 1000 библиотечни единици и се ползва не само от студентите и преподавателите на ЮФ. В СУ регулярно се инвестира в инфраструктурата на Централна университетска библиотека и на филиалните библиотеки. За обновяване и модернизирание на филиалната библиотека на ЮФ, през 2013 г. е сключен договор за изпълнение на обществена поръчка за доставка и монтаж на подвижна стелажна система (компактус) за съхраняване на книжния фонд на библиотеката на ЮФ.

По 6.1.4. Създадена е среда за дистанционно обучение.

Този критерий не е приложим за ПН 3.6. „Право”, предвид действащата нормативна уредба.

По 6.1.5.

За подпомагане и насърчаване на студентите ЮФ предоставя различни видове стипендии на студентите: за показани високи постижения, стипендии за висок успех в обучението, подпомагане на студенти в затруднено или неравностойно положение. ЮФ осигурява възможности и за подпомагане на обучението на студенти от по-висока възрастова група, на работещите студенти на непълно и пълно работно време, на чуждестранните студенти, както и на студентите с увреждания. За чуждестранните студенти се провежда курс по български език, административното им обслужване и подпомагане се осъществява от Международен отдел и специално назначен инспектор към факултета. Разработени са лекционни курсове и цели програми, които се водят на английски език. При студентска мобилност по програма „Еразъм“ се осигуряват лекционни курсове на родния или на друг

език, ползван от чуждестранния студент. Преподаватели от ЮФ активно са участвали като *академични наставници* по проект „Студентски практики“. В двете фази на проекта участие са взели общо 23 преподаватели като академични наставници и са работили с над 2200 студенти, Мобилността на студентите между системите на висшето образование в ЮФ е подпомагана от специално назначен експерт-координатор по програма Еразъм и по Еразъм+ (2014-2020 г.) Еразъм-координаторът поддържа постоянна връзка със студентите, изпратени за обучение в чужди университети по програмата Еразъм, с цел своевременното решаване на евентуалните проблеми, възникнали в процеса на тяхното обучение.

Административното обслужване на студентите се регламентира в Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“. Университетът стимулира поддържането на качеството и на административния персонал. През акредитационния период по инициатива на деканското ръководство на ЮФ, с цел повишаване на компетенциите на служителите от администрацията на факултета, в това число служителите обслужващи студенти, те са взели участие в семинар за водене на делова кореспонденция. През 2014 г. е проведено обучение за вътрешни одитори, на което са обучени 36 служители и преподаватели от администрацията и от различни звена и факултети на СУ. Участниците са запознати със стандарта ISO 9001:2008, с университетската система по качеството и с подсистемата за вътрешен одит с включените в нея документи. Във връзка с необходимостта от извършване на вътрешни одити на административното обслужване на студенти във всички факултети, през 2016 г. е проведено обучение на вътрешни одитори.

През акредитационния период са осигурени към Университетското издателство средства за финансиране на учебна и специализирана научна литература в размер на общо 109 885,91 лв. С тях е финансирано издаването на общо 50 заглавия от научната продукция на преподавателите на ОТД в ЮФ на СУ.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 6:

- *В ЮФ на СУ са осигурени подходящо финансиране за обучение и преподавателска дейност, както и лесно достъпни ресурси за обучение и подпомагане на студентите;*

- *В ЮФ на СУ е осигурена аудиторна и лабораторна площ за учебна заетост на всички студенти, обучавани в професионално направление 3.6. Право. Основните аудиторни са обновени (272,292, 255, съдебна зала) и са оборудвани със съвременна аудио/видео техника и осигуряват качествено и практически насочено обучение;*

- *Информационната инфраструктура на ЮФ на СУ е на съвременна технологично равнище. Налице са компютърни зали с необходимото за академичния състав и за студентите оборудване;*

- *Библиотечният фонд както на СУ, така и на ЮФ осигурява достъп на студентите и преподавателите до най-богатата на национално ниво библиотека с правна литература, което е от изключително значение за обучението и научноизследователската дейност. Той се актуализира и обновява периодично. Библиотеката осигурява достъп и до електронни бази данни с научни публикации;*

- *Специфична особеност и уникалност на библиотеката на Юридически факултет е, че тя е Европейски информационен център. В него се получават*

и съхраняват официалните и други периодични издания на ЕС;

• Академичното и административното обслужване на студентите в ЮФ на СУ е регламентирано в Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“ и постоянното му подобряване се гарантира от Системата за управление на качеството.

Изпълнени са критериалните изисквания на Стандарт 6.

СТАНДАРТ 7. УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Критерий 7.1. Има изградена организация за управление на информацията, свързана с реализацията на обучението по професионалното направление и последващата реализация на завършилите.

По 7.1.1.

СУ има утвърдени вътрешни правила и потоци за обмен на информация по отношение на качеството, които и ЮФ прилага. ЮФ събира данни за целия „жизнен цикъл на студентите“: на входа при кандидатстването, селекцията и приемането им, при организирането и осъществяването на обучението и на изхода при дипломирането. Предвид широкия спектър от възможности за реализация на завършилите студенти, събирането на информацията в тази ѝ част е сериозно затруднено. С цел проследяване на реализацията на завършилите студенти ЮФ активно търси информация от Висшия адвокатски съвет, Националния институт на правосъдието и Висшия съдебен съвет, като актуална такава е представена от техните представители и по време на проверката.

Съществуващата в СУ собствена система за управление на качеството (СУК), позволява събирането и анализирането на необходимата информация за текущото състояние на прилаганите методи за оценяване на качеството на обучението и на академичния състав, както и обсъждането и огласяването на ефективността на резултатите, свързани с качеството на образованието и потребностите от промяна. Разработената от Университета СУК е регламентирана в Наръчник по качеството. Оперативен инструмент за събиране и анализиране на информация за ефективността на методите, прилагани във вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав е *Годишният календар на дейности по осигуряване на качеството в СУ*, който е достъпен на вътрешната интернет страница на СУ. СУ контролира и оценява и ефективността на процедурата за атестиране на преподавателите, регламентирана в Наръчника по качеството.

В ЮФ са осигурени условия за привличане на български и чуждестранни студенти, чрез информационните системи на СУ за кандидатстудентските кампании.

ЮФ събира и анализира информация за развитието, успеваемостта на студентите и процента на прекъсналите и отпадналите. Факултетът поддържа информационни бази за професионално направление 3.6 Право, СРП „Право“ за брой студенти редовно и задочно обучение, брой студенти чужденци, брой прекъснали, брой отпаднали, брой дипломирани. За целта функционира електронната Система за управление на студентската информация (СУСИ). Факултетът отчита, че броят на записаните студенти за всяка учебна година е съобразно определените места за прием в специалността. Тенденцията за запълване на броя на местата е устойчива, а

спадът при задочната форма през 2016 г. е по-скоро с характер на изключение.

Общият брой на приетите *чуждестранни студенти* в специалността „Право“ за периода на самооценка е 263, като тенденцията е към намаляване на желаещите да се обучават по специалността „Право“. Предвид факта, че това са граждани на други държави с различни национални правни системи, не е възможно да се определят по безспорен начин причините, които пораждаат тази тенденция, без провеждане на целенасочено проучване.

През периода на самооценка в ЮФ са се *дипломирали общо 1798 студенти* от СРП „Право“.

От обучаваните през периода на самооценка 101 докторанти приетите са 86, успешно са защитили 59, а отчислени с право на защита са 40. Отчислените без право на защита са 12.

Съгласно ЗВО и изискванията за програмна акредитация в ЮФ редовно и по утвърдена система се провеждат проучвания на студентското мнение за удовлетвореността им от качеството на образователния процес. Обсъждането на резултатите се извършва на ниво катедри и след обобщаване се представят от УЦУК на университетското ръководство за вземане на решения. ЮФ събира и анализира информация за удовлетвореността на студентите от качеството на обучение чрез *три типа регулярни проучвания* – за атестиране на преподавателите, за завършените лекционни курсове и за цялостната оценка на проведеното обучение. През периода на самооценка са проведени 3 проучвания на студентското мнение за удовлетвореността от учебния процес по специалността „Право“. Резултатът формира *индивидуален „портрет на преподавателя“*, получен от съвкупните студентски мнения и оценки за всеки отделен преподавател по зададените критерии в анкетната карта.

ЮФ се стреми да осигурява необходимите *учебни и финансови ресурси* за качествена подготовка на студентите по СРП „Право“, осигуряваща формиране на знания и умения с цел конкурентоспособност на пазара на труда и успешно кариерно развитие.

По 7.1.2.

Центърът за кариерно развитие на СУ, включително чрез своята интернет страница, осигурява достъп до информация за студентите относно възможности за участие в стажантски програми, форуми за кариерно развитие, национални дни на кариерата, дни на отворените врати, стипендии, обучения и др., в т.ч. за студенти, владеещи различни чужди езици. На интернет страницата му има подробна информация за начина, по който студентите могат да се регистрират в системата, както и подробни насоки за работодателите във връзка с процедурата за публикуване на обяви за работа.

УЦИКТ е създал специална интернет страница „Алумни клуб“, в която да се регистрират всички възпитаници на Университета, независимо от факултета и специалността. Контактът между ЮФ и неговите бивши студенти се поддържа и чрез неформални способности като студентските организации и неправителствени организации - основно фондация „120 години Юридически факултет“, ELSA, а за бившите студенти по програма „Еразъм“ – ESN. За поддържане на контакта с бившите студенти допринасят и провежданите чествания на годишнините на ЮФ, на които много от тях биват поканени. ЮФ поддържа тесни контакти с Висшия адвокатски съвет, Нотариалната камара, Камарата на частните съдебни изпълнители,

Министерството на правосъдието, Министерството на външните работи и др. институции. Тези контакти имат значение за адаптиране на образованието към потребностите на потребителите на кадри, както и за реализацията на завършилите студенти и докторанти.

По информация на Висшия адвокатски съвет за проведените изпити за адвокати и младши адвокати и на Националния институт за правосъдието, успеваемостта на кандидатите, завършили ЮФ на СУ, е категорично най-висока в сравнение с кандидатите от другите юридически факултети.

Обновената материална база на ЮФ се ползва за изяви на Висшия съдебен съвет, Висшия адвокатски съвет, Софийска адвокатска колегия. В аудиториите на ЮФ се провеждат изпити за адвокати, както и за кандидати за магистрати в органите на съдебната власт от ВСС. Аудиториите на ЮФ винаги са търсени от възпитаниците му за провеждане на различни професионални изяви. В СУ се честват годишнините на Върховния административен съд.

С цел установяване на мнението на потребители на кадри, в Наръчника по качеството на СУ се предвижда провеждането на анкети и интервюта с работодатели. Резултатите от тях следва да се вземат предвид за подобряване на обучението и реализацията на студентите. Източници на информация са: класацията по индикатора „Реализация на пазара на труда и регионална значимост” на Рейтинговата система на МОН; проучвания сред обучаващите организации и менторите по проект „Студентски практики” по ОП РЧР в периодите 2013-2015 г. и 2016-2017 г.; проучвания на институционално ниво по проекти за повишаване качеството на университетските дейности и услуги в СУ; проучвания и допитвания, инициирани и осъществени от ЮФ с адвокатски дружества, компания за управление на човешки ресурси и други.

Като предимства на обучението в ЮФ на СУ при проучванията се посочват: много добра теоретична подготовка по профилиращите дисциплини; много добри практически умения за работа в реална правораздавателна среда; желание за изследователска дейност по актуални проблеми на правоприлагането; активно участие в семинари, конференции, методически сбирки, национални състезания.

ЮФ анализира мнението на менторите на студентите в обучаващите организации, участващи в проектите по ОПРЧР „Студентски практики” в периодите 2013–2015 г. и 2016-2017 г. Детайлната информация за отчетите на менторите се събира и анализира от Отдел „Научна и проектна дейност” на СУ. Практическите знания на студентите се оценяват и чрез класирането им за участие в програма „Фулбрайт” при Софийски районен съд.

Информацията за *завършилите студенти* се подава към Регистъра на завършилите студенти на МОН чрез Системата за управление на студентската информация (СУСИ). Осигурена е възможност за завършилите студенти от СРП „Право“, ако желаят, да си направят регистрация в „Алумни клуб“ на завършилите СУ. Своеобразен център за контакти между завършилите студенти е фондация „120 г. Юридически факултет при СУ “Св. Климент Охридски“, която организира дейностите по честване на годишнини на ЮФ, обновяване на материалната му база и насърчаване на студенти.

По 7.1.3.

В библиотеката на ЮФ е създаден Европейски информационен център. За световните постижения в професионално направление 3.6. Право

академичният състав на факултета се информира от информационните източници на СУ „Св. Климент Охридски“. Осигурена е възможност за свободен достъп в дигиталните архиви и бази данни на: ALEPH - електронен каталог на университетската библиотека; NALIS - своден каталог на УБ, БАН и Американския университет; KLUWER, LAW INTERNATIONAL JOURNALS, PROQUEST и др. световни бази данни за юридическа литература.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 7:

- ЮФ на СУ има изградена и добре действаща система за управление на информацията, свързана с обучението. Такава информация се събира и анализира, периодично се обсъжда и публично се огласява на факултетско и университетско ниво, като се обръща внимание на качеството на обучението и потребността от промяна;

- Регулярно се провеждат анкети със студентите, резултатите от които сочат високо ниво на удовлетвореност от дейността на деканското ръководство и преподавателския състав, както и от провежданите занятия и учебния процес;

- Изградена е и функционира система за връзка с Алумни. ЮФ на СУ според данни на Рейтинговата система има най-висок дял на възпитаници, които са се реализирали професионално в резултат на полученото от тях образование по специалността „Право“;

- Оценката на потребителите на кадри за завършилите студенти е изцяло положителна.

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 7.

СТАНДАРТ 8. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕНОСТТА

Критерий 8.1. Институциите публикуват ясна, точна обективна, актуална и лесно достъпна информация за всички дейности, свързани с обучението по професионалното направление/специалност от регулирана професия.

По 8.1.1.

Постигането на баланс между принципа на публичност и принципа на академична автономия е ясно изразено в политиката на ЮФ на СУ. Предоставянето на информация на обществеността за неговите дейности е подчинено на правила, приети от съответните органи на СУ. Все по-активното им използване дава възможност тази информация да достига до все по-голям кръг заинтересовани лица. Улесненият достъп до информация, който съвременната технологична среда осигурява, обективно води до намаляването на използването на печатните източници на информация. Установен е различен режим на достъп до информация, чието съдържание е насочено към различен кръг потребители, с оглед защитата на личните данни. В изпълнение на изискванията на чл. 15, ал. 2 от Закона за достъп до обществена информация, Академичният съвет е приел Вътрешни правила за предоставяне на достъп до обществена информация в СУ. Функционалната компетентност да организира и координира предоставянето на информацията на медиите е на отдел „Информация и връзки с обществеността“, като структурно звено на централната университетска администрация на СУ. Информацията към медиите се предоставя в съответствие с Правила за официална комуникация с медиите и организиране на публични събития на територията на СУ.

Информационни средства със съществена значимост са *интернет страницата на ЮФ на официалната интернет страница на Университета, както и самостоятелната интернет страница на ЮФ <http://www.law.uni-sofia.bg/>*, които съдържат информация за структурата на Университета и факултета, за академичния състав, за изследователските проекти, за възможностите за допълнително обучение по чужди езици, компютърна грамотност, за международна студентска мобилност.

На интернет страницата на ЮФ <http://www.law.uni-sofia.bg/> се публикуват: учебните планове и учебните програми на специалността, учебните програми на дисциплините, включени в учебния план, и конспектите за изпит по всяка от тях, графика на лекциите и упражненията по курсове в специалността за всеки отделен семестър, график на изпитите по изпитни сесии и датите за защита на дипломните работи на студентите, организацията на задължителните учебни практики и стажове и информация за курсове, специализации, стажове, конференции и др. Навремено в електронен вид на интернет страницата на ЮФ се обявяват и конкурсите за студентска мобилност по програма „Еразъм+“, информация за конкурсите за студентски практики по програма „Еразъм+“, както и резултатите от класиранията за тези конкурси. Публикува се и информация за други кариерни възможности, възможности за мобилност, обучение и учебни практики, както и информация за национални и международни студентски конкурси и състезания по право.

През определени периоди на академичната учебна година на заглавната страница се извеждат връзки за бърз достъп до информация за важните за съответния период събития в нарочно създадена за това рубрика „Съобщения“. Този подход позволява съответното съобщение да бъде възприето с отварянето на страницата. На централно място на официалната страница на ЮФ се поставят и новините, свързани със събития от извънучебен характер. Своевременно се публикуват съобщенията за победите на студентските отбори на ЮФ в национални и международни състезания по право, спечелени призови места в различни конкурси и други. Протоколите и решенията на Общото събрание на ЮФ и на Факултетния съвет се публикуват на вътрешната страница на СУ в рубриката „Университетът“, секция „Факултети“, подсекция „Юридически факултет“, където е изведен бърз достъп до официалните документи на Факултета. Те са достъпни за членовете на академичната общност чрез достъп с потребителско име и парола, като част от вътрешнослужебната информация. При преглед на интернет страницата на ЮФ се забелязва, че липсва актуална информация по някои въпроси (каквато има на общата страница на университета), а подбраният начин на структуриране на информацията позволява по-лесен достъп чрез общо търсене в интернет, отколкото чрез подредбата на интернет страницата на ЮФ. В периода след посещението на ЕГ са предприети мерки за осигуряване на по-лесна практическа ориентация на търсещите информация.

По 8.1.2.

СУ оповестява публично приетите от него документи, очертаващи „жизнения цикъл“ на студента, включващ последователно етапите на прием в ПН 3.6 Право, СРП „Право“; учебен процес, развитие, признаване и дипломиране, както и доказателства за последователното им и прозрачно прилагане. Актуализацията на конкурсните изпити и другите необходими промени за всяка отделна кандидатстудентска кампания се реализират още

през есента на всяка учебна година. Ежегодно Академичният съвет на СУ приема Правилник за прием на студенти, относим и за двете образователни степени – бакалавър и магистър. След утвърждаването от Академичния съвет, Правилникът се публикува на интернет страницата на СУ, но се разпространява и в книжно тяло. Кандидат-студентска информация се предоставя и чрез ежегодното разпространяване на брошури, най-вече непосредствено по време на проявите, ориентирани към привличането на кандидат-студенти като Дните на отворените врати и самия период на подаване на кандидат-студентски документи. Студентският съвет при СУ също играе важна роля в информирането и насочването на студентите за възможностите за обучение, спортуване, използване на библиотеките, получаване на стипендии, ползване на общежития и т.н. На неговата интернет страница се публикува допълнителна информация с оглед специфичните нужди на студентите. От 2017 г. на университетско равнище се организира Информационен ден на програма „Еразъм+“ за заминаващите студенти. На нея студентите от ЮФ получават цялостна и пълна информация за програмата, за възможностите и процедурите за кандидатстване и за партньорските университети, с които ЮФ на СУ има договор за студентска и докторантска мобилност по програма „Еразъм+“. За пристигащите студенти се издава информационна брошура.

По 8.1.3.

Информацията за обучението и за учебната документация в СУ се предоставя от всеки от факултетите за специалностите, по които се провежда обучение в съответния факултет. Предвид различния брой на специалности и образователно-квалификационни степени, които се придобиват, всеки факултет самостоятелно определя как да организира предоставянето на информацията за учебната си документация. Юридическият факултет оповестява пълна информация за: професионалните направления и специалности за обучение в съответни образователно-квалификационни степени; действащи учебни планове за формите на обучение, учебните програми, както и за формите на оценяване.

Информацията е достъпна на официалната интернет страница на ЮФ. За всяка учебна дисциплина от учебния план на специалността „Право“ се публикуват отделно учебните програми и конспектите за нея. Информацията е достъпна на интернет страницата на ЮФ в рубриката „Катедри“ в секцията на съответната катедра, която осигурява преподаването по съответната дисциплина.

Провеждането на университетски форуми с широк формат на участие е един от ефективните комуникационни канали, който СУ използва за създаване на контакти с външни партньори и институции. Юридическият факултет организира множество научни прояви, насочени както към научните работници, така и към студентите – както на годишна база, така и в рамките на отделни научни проекти. Информация за провежданите форуми се публикува своевременно и редовно на интернет страницата на ЮФ в рубриката „Съобщения“.

Софийският университет е изградил комуникационна стратегия за връзките с външни партньори и потребителите на научни продукти. Понастоящем СУ развива система за проследяване на реализацията на завършилите студенти. Дейностите по проследяване на реализацията на завършилите студенти се извършват както на общоуниверситетско ниво, така и от деканското ръководство на ЮФ. Съгласно Наръчника по качеството

анкети сред завършилите студенти на СУ се правят веднъж годишно. Университетът предоставя информация на тема „Мониторинг на реализацията и миграцията на завършилите висше образование“ по одити, проведени в периода 2013 – 2016 г. Разработена е и интернет страница на завършилите студенти от СУ <http://alumni.uni-sofia.bg> по проекта „Усъвършенстване на системите за управление в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ като ключ за повишаване качеството на университетските дейности и услуги (Ключ към качеството)“.

По 8.1.4.

В ЮФ през периода на самооценка е подготвен и издаден *Алманах в обем 1046 страници, който обхваща цялата научна продукция на преподавателите от ЮФ от създаването му (1892-2017) и е търсен от всички представители на юридическата професия. Алманахът е ценен източник на информация за за учените и практикуващи юристи.* Отпечатаните сборници от проведените научни форуми се предоставят на институциите от съдебната власт и библиотеките в страната.

На интернет страницата на СУ, рубриката „Факултети“, секция „Юридически факултет“ в самостоятелна част „Научна и международна дейност“ е оповестена информация за сътрудничеството на ЮФ с чуждестранни университети.

По 8.1.5.

Информация за възможностите за обмен на студенти и докторанти се предоставя на няколко нива – чрез публикуването ѝ на официалната интернет страница на СУ, на специални интернет страници и на интернет страниците на факултетите. Чрез подсекцията „Програма Еразъм+“ е осигурен бърз достъп до специалната интернет страница на програмата.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 8:

- *СУ разполага с устойчива система и утвърдени практики за публикуване и популяризиране на необходимата информация за студенти, докторанти, преподаватели, както и за популяризиране на дейностите на факултета сред широката общественост;*

- *На интернет страниците на СУ и на ЮФ е налична информацията относно жизнения цикъл на обучението, а също така и необходимата информация за кандидат-студенти и обучаващи се вече студенти. Публикувани са всички вътрешни актове, които имат отношение към обучението на студентите;*

- *Публикувана е информацията относно възможностите за стажове и практики, вкл. по програма Еразъм+;*

- *На преподавателите, докторантите и студентите са осигурени необходимите ресурси и възможности за популяризиране на научно-изследователската им работа;*

- *Условията за мобилност на студенти и преподаватели са публично оповестени и лесно достъпни;*

- *В някои от секторите на интернет страницата на ЮФ информацията следва да се актуализира по-редовно, и би могло да се обмисли реструктуриране на страницата, позволяващо по-лесно намиране на търсената информация.*

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 8.

СТАНДАРТ 9. ТЕКУЩ МОНИТОРИНГ И ПЕРИОДИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОГРАМИТЕ

Критерий 9.1. Институциите извършват регулярен мониторинг и актуализиране на учебните програми, съобразено с еволюцията на научните знания и технологии при обучението по професионалното направление/ специалност.

По 9.1.1.

В СУ е създадена и успешно функционира процедура за периодично проектиране, анализиране и обновяване на учебната документация по факултети и специалности. Учебните планове и програми по специалността „Право“ в ЮФ като основно структурно звено на СУ са предмет на постоянен вътрешен и външен мониторинг. Резултатите от този мониторинг се използват за периодично актуализиране на учебните планове и програми в пряка обвързаност с мисията, целите и задачите на академичното образование по ПН 3.6 Право, СРП „Право“. Актуализирането на учебните планове и програми е ориентирано към отразяване на водещите научни изследвания и разработки както в национален, така и в европейски и световен мащаб, както и към привиждането им в по-пълно съответствие с очакванията на студентите и с изискванията на работодателите. Съдържанието на учебните планове и програми в ЮФ периодично се анализира и обновява с оглед съобразяването им със законовите изисквания, вътрешнонормативните актове на СУ и изискванията на съвременното висше образование. Предложенията за актуализиране на учебните планове се изготвят от катедрите в ЮФ, одобряват се от катедрен и Факултетен съвет, предлагат се за разглеждане от Учебната комисия на СУ, след което се утвърждават от Академичния съвет и се подписват от Ректора. Учебните програми се разработват от катедрите съобразно дисциплините, обучението, по които се осигурява от съответната катедра. По предложение на катедрата се приемат от Факултетния съвет на ЮФ. С оглед стабилността на учебния процес, не се допуска промяна в учебните програми след началото на семестъра, както и промяна в задължителните дисциплини от учебния план.

Формалните промени са насочени към отстраняване на установени на по-късен етап технически или съдържателни недостатъци, допуснати при създаването на учебния план, или отстраняване на несъответствия с настъпили след утвърждаването на учебния план промени в нормативната уредба – въвеждане на нови или промяна на съществуващи държавни изисквания, въвеждане на нови вътрешни стандарти и др. Представени са данни за изменение на хорариума на дисциплини, въвеждане на нови и отпадане на избираеми дисциплини.

В процеса на разработване и актуализиране на програмите за обучение по специалност „Право“ в ЮФ на СУ активно участват (на ниво Факултетен съвет и катедрени съвети, работни групи) представители на Студентския съвет на СУ и на Факултетния студентски съвет (ФСС) на ЮФ. В рамките на периода на самооценка са направени 3 проучвания на студентското мнение за качеството на учебния процес по специалността от регулираните професии „Право“. Мнението на анкетиранията показва, че използваните методи на обучение осигуряват удовлетвореността от качеството на учебния процес. Студентите, които редовно посещават учебните занятия, високо оценяват метода „Дискусии и дебати“ и „Срещи с изявени специалисти (гост-лектори)“. Методът „Решаване на казуси“ служи за подкрепа на

ефективността на учебния процес.

По 9.1.2. Мониторинг на успеваемостта на студентите и предприети действия за повишаването ѝ. Анализ на успеваемостта на студентите в процеса на тяхното обучение.

Задължение на всеки преподавател от ЮФ е да осъществява такова проследяване в рамките на целия обучителен процес по всяка отделна дисциплина. Използването на различни форми на текущ контрол – курсови работи, колоквиуми, решаване на казуси и др. дава възможност на преподавателя да установи дали и каква необходимост има от поставяне на акценти или доразвиване на определени теми от преподаваната материя или от допълване на формите на преподаване, чрез които да се улесни усвояването на материята от студентите. Всеки титуляр на лекционен курс по изучавана дисциплина извършва и анализ на успеваемостта въз основа на резултатите от предвидената за дисциплината форма на контрол и при установена необходимост предприема необходимите и възможни мерки за повишаването ѝ. За целите на проследяването на успеваемостта на завършващите студенти от специалност „Право“, ЮФ поддържа своя база данни за средния успех на всеки завършващ випуск. Въз основа на тях може да се направи извод, че средният успех на студентите от редовна форма на обучение е много добър 5.00 и то с устойчива тенденция за запазване. Средният успех на студентите от задочна форма на обучение е много добър 4.75 и показва тенденция за увеличаване в последните две години от периода на самооценка. Освен чрез разработване на курсовите работи по различните изучавани дисциплини, студентите участват със собствен принос към общата изследователска дейност на ЮФ в съответните научни направления, вземат участие в кръжоци и се подготвят чрез индивидуална работа.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт

9:

- В ЮФ е въведена система за управление и мониторинг на качеството на образователния процес. Учебните програми системно се анализират и актуализират съобразно развитието и постиженията на науката, очакванията на студентите и изискванията на потребителите на кадри;

- Установени са начини и средства за регулярно проучване и анализиране мнението на студентите за качеството на получените знания, съдържанието на учебния план, учебните програми, методите на преподаване;

- Установена е система за мониторинг на успеваемостта, както на обучаващите се, така и на завършилите студенти.

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 9.

СТАНДАРТ 10. ЦИКЛИЧНО ВЪНШНО ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 10.1. ВУ осъществяват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на докторските програми.

По 10.1.1.

СУ е обект на постоянно външно осигуряване на качеството, което засяга различни организационни нива - програми, факултети или институцията като цяло. Основният за СУ външен оценяващ орган е Националната агенция по оценяване и акредитация. Университетът получава последната си институционална акредитация с Решение на Акредитационния съвет на НАОА от 20.09.2018 г. с положителна оценка, за

срок от 6 години.

Юридическият факултет на СУ е обект на постоянно външно оценяване на качеството, като то засяга различни организационни нива. Изборът на формите и организационните нива на външното оценяване на качеството се съобразяват с актуалната правна рамка за осъществяване на дейностите на ЮФ. Наред с общите за висшето образование нормативни актове – ЗВО, ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ, от съществено значение за обучението в ЮФ е и Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионална квалификация „юрист“. По повод изискванията за следакредитационен контрол през 2018 г. ЮФ на СУ разработва доклад – самооценка. Докладът е утвърден от НАОА, Протокол № 9/31.05.2018 г. с констатация за изпълнени препоръки.

Със свое Решение от 16.01.2014 г. (Протокол № 1) Акредитационният съвет на НАОА дава програмна акредитация на специалност от регулираните професии „Право“ с образователно – квалификационна степен (ОКС) „Магистър“ в ЮФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (ЮФ на СУ). Софийският университет е уведомен за това решение с писмо от НАОА, изх. № 182/10.02.2014 г. и вх. № 12-00-22/13.02.2014 г. Писмото е публично достъпно на интернет страницата на ЮФ на СУ. В точка I. от Решението от 16.01.2014 г. (Протокол № 1) Акредитационният съвет на НАОА взема решение за даване на програмна акредитация на специалност от регулираните професии „Право“ с ОКС „Магистър“ в ЮФ на СУ, на основание обща оценка по критериите 9,24 (девет цяло двадесет и четири стотни) със срок на валидност на акредитацията 6 (шест) години и капацитет от 2 700 (две хиляди и седемстотин) студенти. През периода на самооценка ЮФ получава и акредитации за обучение на докторанти в професионално направление 3.6 Право по общо 12 специалности. Към момента на проверката на ЕГ се подготвят докладите за акредитация по 3 докторски програми, чийто срок на акредитация изтича през 2020 г. и е проведена проверка на ЕГ по една докторска програма - финансово право.

Външна оценка и признание за качеството на обучението по СРП „Право“ в ЮФ на СУ е позицията му според Рейтинговата система на висшите училища в Република България. Резултатите от нея показват, че СРП „Право“ в ЮФ на СУ „Свети Климент Охридски“ през акредитационния период се класира на първо място. Резултатите от рейтинговата система са обективни и са признание за високото качество на обучение в ЮФ на СУ.

Качеството на извършваните в ЮФ на СУ научни изследвания е признато както на национално, така и на международно ниво, видно от резултатите в българската Рейтингова система, от световните класации на рейтинга на университетите, наградите за научни постижения, присъждани на отделни учени и на Университета като цяло и спечелените състезания от студенти на ЮФ в международни прояви.

Като основно структурно звено на СУ, ЮФ получава външна оценка на дейностите си и чрез участието на СУ в международни класации. СУ е признат за релевантен на световните критерии в рейтинговите методики за университетите и ежегодно присъства в престижни класации (Ranking Web of Universities, Times Higher Education (THE), QS World University Rankings (WUR) и др.), което е показателно за конкурентоспособността на научноизследователска и учебна дейност на ЮФ на СУ.

СУ е утвърдил практиката си редовно да проучва опита на факултетите, в това число и на ЮФ, и на тази база е създал множество

общоуниверситетски процедури в подкрепа на управлението на качеството във висшето училище. Голяма част от тези стандарти и процедури са включени в разработената система за управление на качеството, чрез която се гарантира регулярното проследяване на състоянието в структурните звена и навременното осигуряване на мерки за вземане на управленски решения за промяна. Университетът, в частност ЮФ, търси начини за привличане на повече студенти, вкл. и чуждестранни, за увеличаване дела на собствените средства и средствата от научни разработки. Има стремеж към по-ефективно управление на собствеността, както и приемане на политика за определяне на такси за обучение на студенти и докторанти.

Приетите приоритети на СУ, а и на ЮФ, изискват откритост, прозрачност и ефикасност в управлението на университета и на ЮФ. Във връзка с това в СУ действат различни контролни органи, които следят и оценяват прилагането на системата за качество. През периода на самооценка са извършени 2 вътрешни одита в ЮФ, като част от системата за управление на качеството – за проверка на документооборота на отдел „Студенти“ на ЮФ, спазването на работните инструкции и правила от нормативни актове, взаимовръзките на отдел „Студенти“ с другите организационни звена в СУ и за процедурите за хонорувани преподаватели.

Основен контролен орган на СУ, в частност и за ЮФ, е Контролният съвет. Той се състои от 7 души: професори, доценти и един студент или докторант, избрани от Общото събрание, от които поне двама юристи. За членове на Контролния съвет се избират лица, които отговарят на условията за избиране на членове на Академическия съвет. Представители на ЮФ в него са председателят и заместник – председателят. Съветът заседава редовно веднъж месечно, като осъществява възложените му от ЗВО и вътрешните актове на Университета функции. Контролният съвет е дал отрицателни становища по бюджета на СУ за бюджетните години 2017 г. и 2018 г. с оглед спазване на изискванията на чл. 90, ал. 4 от ЗВО.

Университетският обществен застъпник (омбудсман) също има известни контролни функции, които се изразяват в наблюдение на спазването на академичните права и свободи и нетърпимостта към прояви на дискриминация. Той има правомощието да прави проверки по постъпилите жалби и сигнали и да уведомява органите на прокуратурата, когато има данни за извършено престъпление от общ характер. Университетският обществен застъпник може да действа и по своя инициатива, когато установи, че не се създават необходимите условия за зачитане правата и свободите на членовете на академичната общност. Той има право да изисква срещи и да получава информация от органите на управление на Университета, както и да присъства при обсъждане на въпроси, свързани с неговата дейност. Омбудсманът представя ежегодно пред Общото събрание на Университета доклад за своята дейност. През периода на самооценка функцията на университетски омбудсман се изпълнява от юрист – преподавател в ЮФ.

Контролът по качеството на учебните програми е строго определен и подробно описан във вътрешните актове на СУ – основно в Правилника за образователните дейности и в Наръчника по качеството.

С цел планиране на целенасочени дейности за самооценяване на институционално равнище в СУ „Св. Климент Охридски“ е разработена специална методика за самооценка. Като концепция тя следва два от популярните модели за управление на качеството в организациите - EFQM и

САФ, като ги адаптира и конкретизира за нуждите на Университета. Методиката за самооценка е обсъдена и приета от Експертния съвет на Центъра по управление на качеството през 2017 г. и включва въпросник за самооценка на всички най-важни процеси и дейности, групирани в три раздела.

По повод на изискванията на следакредитационния контрол ЮФ е разработил доклад-отговор по изпълнение на препоръките на НАОА, дадени при акредитиране на СРП „Право“ в ЮФ на СУ. Това е своеобразна вътрешна оценка за качество на материалната база и извънучебната дейност на студентите. Спазването на календара на административните дейности от ЮФ със сроковете и задълженията, които са вменени на факултетите, не само гарантира навременно изпълняване на задачите, но и позволява да се проследи качеството на извършваните дейности. Периодичното оценяване на работата на служителите от ЮФ като част от атестирането също дава възможност за упражняване на известен контрол и обратна информация за извършеното от тях.

По 10.1.2.

Специалността „Право“ в ЮФ на СУ е сравнима с аналогични специалности на други висши училища в България, държави членки на Европейския съюз и трети държави, позволяваща професионална мобилност на студентите и докторантите, и в този смисъл работи в конкурентна среда. Специалност „Право“ е специалност с дългогодишна традиция в СУ, тъй като СУ е първото висше училище в страната въвело такава специалност. Тя предлага отлични възможности за обучение и интердисциплинарни изследвания, предвид широката научна квалификация и професионален опит на преподавателите в ЮФ на СУ. Осигурената съвременна материална база за провеждане на обучение и на научни изследвания е гаранция за високо равнище на резултатите от тях. Преподавателите от ЮФ активно участват в международни и национални научни конференции, организационни комитети на конференции, състави на научно жури, редакционни колегии и редакционни съвети на издания, проекти, съвместни научни разработки и други научни форуми. Това спомага за поддържането на актуална информация за специалността „Право“ в други университети и научни институти. Познаването на конкурентната среда и съобразяването ѝ при квалификацията и научните интереси на преподавателите дават възможност за провеждане на обучение, което съответства на европейските стандарти и притежава своя специфика.

Към момента акредитирани да обучават студенти по специалността „Право“ освен ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ са още 8 юридически факултета. Преподавателите от ЮФ на СУ поддържат отлични професионални отношения с техните академични колегии. Редовно се обменя информация за изучаваните правни дисциплини, както и информация, позволяваща да се избегне дублиране на съдържанието на дисертационни трудове, по които работят техните докторанти. Обменя се и информация за броя на обучаваните докторанти по същото направление, както и за конкретните области, в които се разработват дисертационните трудове. Тази информация е необходима още, за да се привлекат и външни членове на научното жури, които са хабилитирани в същата специалност. Така, макар и в конкурентна среда с други ЮФ, обучаващи студенти и докторанти в същата специалност, академичният състав на ЮФ на СУ успешно си сътрудничи с преподаватели от други университети.

По 10.1.3.

Държавните изпити за придобиване на специалността „Право” се провеждат в съответствие с държавните изисквания за тях в Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право” и правна квалификация „юрист” („Наредбата“). Задължението за включване на преподаватели от други висши училища и представители на практиката в комисии за държавни изпити на семестриално завършили студенти по специалността „Право” в ЮФ на СУ е нормативно уредено в чл. 12, ал. 4 от Наредбата. Съставите на конкретните държавни изпитни комисии се определят за всяка държавна сесия и за всеки вид изпит със заповед на ректора на СУ по предложение на декана на ЮФ. В рамките на периода на самооценка са проведени 12 държавни сесии, всяка от които с по три държавни изпита, в участие са взели повече от 120 представители на практиката.

За усилването на връзките между специалността „Право” и социалната среда в страната, региона и ЕС спомага и фактът, че редица преподаватели от ЮФ на СУ заемат или са заемали позиции в органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, в правния съвет на Президента на Република България, както и в арбитражните съдилища. Преподаватели ЮФ на СУ дават становища при подготовката на Тълкувателни решения на ВКС, както и по конституционни дела пред Конституционния съд. Редица от преподавателите от ЮФ на СУ са лектори на семинари, организирани от професионалните организации на съдии, адвокати, нотариуси и съдебни изпълнители. Тази мрежа от професионални контакти и взаимодействия спомага за провеждане на обучението по специалността „Право” в съответствие с потребностите на обществото и на потребителите, а така също и за привличане на външни членове на комисии за провеждане на държавни изпити и научни журита при придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

С цел повишаване качеството на обучение, при обучението по специалността „Право” се прави анализ на: възможните работни места, изводи от разговори с потенциални работодатели и от заключенията на национални и международни проучвания относно развитието на правната наука и пазара на труда. ЮФ поддържа активни контакти с работодателите на кадри с висше юридическо образование. Академичният състав на ЮФ на СУ е в отлични професионални контакти с районния, градския и апелативния съд в София, Върховния касационен съд, Висшия адвокатски съвет, Софийската адвокатска колегия, Конституционния съд. В организирани от ЮФ на СУ форуми и конференции се включват представители от тези и други институции и организации. Студентите по специалността „Право” имат възможност да общуват с представители на посочените институции и организации и да получат изчерпателна информация за възможностите си за развитие в тях.

По 10.1.4.

В изпълнение на препоръките, направени в резултат на предходната акредитация на специалността „Право”, ЮФ е извършил голяма по обем дейност. ЮФ е повишил качеството на обучение чрез подобряване на материалната база (аудитории и библиотека) и засилване включването на студентите в разнообразни форми на извънучебна дейност. В изпълнение на препоръките е извършено преустройство и обновяване на библиотеката на

ЮФ, като са обособени две читални и две хранилища; значително е подобрена материалната база чрез обновяване на основните аудитории и оборудването им със съвременни технически средства; постигнати са впечатляващи резултати на студентите при реализирането на извънучебна дейност и участията им в национални и международни състезания, развитието на кръжочна и клубна дейност.

Препоръките, дадени при предходната програмна акредитация на професионално направление „Право“, са взети под внимание от ЮФ и е изготвен доклад-отговор на препоръките на НАОА. Приемането на доклада-отговор, свързан с изпълнение на препоръките на НАОА при предходната акредитация на специалността „Право“, е документирано в протоколи от заседания на Факултетния съвет на ЮФ и на Академичния съвет на СУ.

Констатации на Постоянната комисия за изпълнение на стандарт 10:

- В ЮФ е изградена система за вътрешно самооценяване под различни форми, предназначена да проверява ефективността на вътрешното осигуряване на качеството и насочена към подобряване на образователната и научноизследователската дейност. При външното оценяване на ПН 3.6. Право са дадени много добри оценки от НАОА и Рейтинговата система. Образователната и научноизследователската дейност се оценява и при класирането на СУ в световните рейтингови класации;

- Успешно са изпълнени препоръките на НАОА, което е допринесло за осъвременяване на образователния процес, увеличаване на научноизследователската активност на преподаватели, студенти и докторанти и международно признание на факултета;

- В конкурентната среда ЮФ на СУ и образованието по специалност „Право“ в него са сравними не само в национален мащаб, където той заема водещо място, но и с факултети от държавите членки на ЕС, с които се развива активно сътрудничество, чрез преподавателска и студентска мобилност и чрез съвместни научни изяви;

- Изпитните процедури се провеждат според изискванията на нормативните актове, а в държавните изпитни сесии участват както представители на практиката, така и преподаватели от други факултети. В научните журита участват хабилитирани преподаватели от други факултети. Задълбочават се традиционно добрите отношения с органите на съдебната власт, адвокатурата и други институции.

Налице е съответствие с изискванията по Стандарт 10, за което е представен доказателствен материал.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Юридическият факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ поддържа чрез активна дейност лидерската си позиция в професионално направление 3.6 Право. Има необходимия академичен състав, само на първи основен трудов договор. Материалната база е адекватна на нуждите на факултета, като той разполага и с най-голямата и съвременно оборудана аудитория с капацитет 600 места. С нарастващо, активно и успешно участие на обучаемите в национални и международни състезания, и с творческата дейност на академичния състав се допринася за високия авторитет на факултета и на университета като цяло и за

подобряване на конкурентоспособността му в международен план. Обективните данни сочат добра реализация на завършилите студенти. Университетът е изпълнил препоръките от предходната акредитация, надградил е постиженията си и продължава да заема челно място в Рейтинговата система в обучението по професионално направление 3.6. Право, специалност от регулираните професии „Право“.

Юридическият факултет на СУ е авторитетен, със силни традиции в обучението по право и перспективен факултет, основан през 1892 г. През акредитационния период ЮФ на СУ има възходящо развитие във всички аспекти на образователната дейност. Факултетът успява да осигури наличието на необходимия брой преподаватели на първи основен трудов договор, кариерното им развитие и възможности за допълнителното им насърчаване, като в това отношение продължава да бъде лидер и пример за стабилност. Научноизследователската, публикационната и експертната дейност на преподавателите, докторантите и студентите се отличава не само със значителното си количество и разнообразие на форми, а и с качествените научни и практически резултати, като се развива все по-активно въз основа на засиленото сътрудничество с национални и европейски академични институции, както и с държавни учреждения и органи на съдебната власт. ЮФ на СУ разполага с най-големия библиотечен фонд от правна литература в страната, има традиционно добра издателска дейност и съвременна материална база, осигуряващи нормално протичане на учебния процес, както и добра организация на разнообразни научни форуми.

С оглед на изложените резултати от извършената проверка и направените изводи по отделните стандарти на Критериалната система на НАОА, Постоянната комисия изразява мнение пред Акредитационния съвет на НАОА, че може да се продължи акредитацията на специалността от регулирани професии „Право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Обучението по специалност „Право“ в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ има силни традиции, което в значителна степен допринася за безспорните лидерски позиции на факултета на национално ниво. Кадровото обезпечаване на обучението със значителен брой преподаватели на първи основен трудов договор (94 към момента на проверката), създаващо предпоставки както за оптимално профилиране на академичния състав, така и за регулярно провеждане на лекциите и семинарните занятия въз основа на ритмичен график, и съответно получаване на отлична теоретична подготовка, предопределя силния интерес на кандидат-студентите към обучение по специалност „Право“ в Софийския университет.

Постоянната комисия предлага на Акредитационния съвет на НАОА да утвърди **капацитет на специалността от регулирани професии „Право“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ 2700 студенти.**

С цел по-нататъшно подобряване на обучението на студентите по право в ЮФ на СУ, допълнителни възможности за мотивирането на кандидат студенти и информиране на обществеността за научните изяви и студентската активност, Постоянната комисия смята за целесъобразно да се направят следните препоръки:

- 1. Да се предприемат мерки за улесняване на достъпа до търсената информация чрез подобряване на структурирането на информацията на интернет страницата на ЮФ. Срок: постоянен;**

2. *Да се осигури своевременно актуализиране на информацията на интернет страницата на ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Срок: постоянен.*
3. *Да продължи осъвременяването на материалната база на специалността. Срок: постоянен*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ПКСПНСО: .....
ПРОФ. Д.Н. ГОШО ПЕТКОВ